

MINISTERUL INFRASTRUCTURII
ȘI DEZVOLTĂRII REGIONALE
AL REPUBLICII MOLDOVA

Agenția de
Dezvoltare Regională
Nord

*Aprobat
prin Decizia Consiliului pentru
Dezvoltare Regională Nord
nr.3 din 28 februarie 2022*

Program Operațional Regional Nord

2022-2024

Bălți 2022

CUPRINS

I. INTRODUCERE	3
II. ANALIZA SITUAȚIEI	4
2.1 Dinamica regiunii în context național	4
2.2 Dezvoltarea centrelor urbane	6
2.3 Provocări și oportunități de relansare economică a regiunii	9
2.4 Dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare de bază în regiune, inclusiv în profil teritorial și după medii urban-rural	12
2.5 Dezvoltarea interacțiunii urban-rural	13
2.6 Discrepanțe intra-regionale	14
III. OBIECTIVELE PROGRAMULUI	14
IV. IMPACT	23
V. AUTORITĂȚI ȘI INSTITUȚII RESPONSABILE	27
VI. RISCURI DE IMPLEMENTARE	27
VII. PROCEDURI DE RAPORTARE	28
VIII. PLANUL DE IMPLEMENTARE	29

ACRONIME

AAC	Asigurarea cu apă și canalizare
ADR	Agenția de Dezvoltare Regională
APL	Administrația Publică Locală
BNS	Biroul Național de Statistică
CDI	Cercetare dezvoltare Inovare
CNCDR	Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale
CRD	Consiliul Regional pentru Dezvoltare
DUP	Document Unic de Program
FNDRL	Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală
GLR	Grupul de lucru regional
IA	Incubator de Afaceri
IDAM	Indicele de Deprivare a Ariilor Mici
IMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
ISA	Infrastructura de Sprijin a Afacerilor
MIDR	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
PI	Parc Industriale
PIB	Produsul Intern Brut
POR	Program Operațional Regional
RIAM	Rețeaua Incubatoarelor de Afaceri din Moldova
RDN	Regiunea de Dezvoltare Nord
RDC	Regiunea de Dezvoltare Centru
RDS	Regiunea de Dezvoltare Sud
RDUTAG	Regiunea de Dezvoltare Unitatea Teritorial Administrativă Găgăuzia
SNDR	Strategia Națională de Dezvoltare Regională
ZEL	Zonă Economică Liberă

I. INTRODUCERE

Programul Operațional Regional (POR) Nord este principalul document de programare elaborat la nivelul Regiunii de Dezvoltare Nord (RDN) care asigură corespondența dintre Strategia Națională de Dezvoltare Regională (SNDR) 2022-2028 și intervențiile programate la nivelul regiunii. Documentul cuprinde o perioadă de programare de 3 ani, inclusiv 2022-2024.

POR Nord își propune să contribuie la atingerea obiectivelor naționale strategice de dezvoltare regională. Prin urmare, direcțiile de dezvoltare ale regiunii au avut la bază viziunea strategică și obiectivele generale ale SNDR 2022-2028, fiind adaptate și ajustate la necesitățile regiunii.

Elaborarea POR Nord a avut la bază noua paradigmă de dezvoltare regională a țării, care reflectă atât tendințele europene de schimbare a paradigmei de abordare a dezvoltării regionale, cât și concluziile și lecțiile învățate pe parcursul ultimilor zece ani de implementare a politicii de dezvoltare regională, vizând intensificarea eforturilor pe sporirea competitivității regionale, pe utilizarea mai bună a potențialului celor mai importante zone urbane cu impact asupra creșterii ocupării forței de muncă și stimulării dezvoltării economice. Prin urmare, noul document strategic urmărește creșterea competitivității și dezvoltări durabile a Regiunii de Dezvoltare Nord, ajustarea disparităților și creșterea calității vieții cetățenilor.

Programul a fost realizat în conformitate cu prevederile metodologice de elaborare, aprobare și implementare a Programelor Operaționale Regionale, prin care au fost stabilite conținutul programului, cadrul de elaborare, consultare și aprobare al acestuia.

Documentul pornește de la analiza situației existente și a tendințelor înregistrate la nivelul RDN în perioada 2010-2020, inclusiv: evoluția regiunii în context național, dezvoltarea centrelor urbane, dezvoltarea interacțiunii urban-rural, analiza diferențelor de dezvoltare intra-regionale, oportunitățile de relansare a regiunii prin identificarea și dezvoltarea activităților economice de creare a valorii adăugate. La această etapă au fost identificate oportunitățile și provocările cu care se confruntă regiunea în procesul său de dezvoltare.

În baza acestor informații au fost stabilite obiectivele și direcțiile strategice al regiunii pentru perioada 2022-2024. Partea a doua a documentului include proiectele și acțiunile prioritare care urmează a fi implementate în vederea realizării obiectivelor stabilite.

Pe tot parcursul elaborării documentului a fost asigurat un proces participativ de luare a deciziilor la nivel regional. Prin decizia CRD Nord din 16 februarie 2021 a fost creat Grupul de Lucru Regional (GLR) responsabil de elaborarea POR Nord, în componența căruia au fost incluși reprezentanții CRD Nord, administrației publice centrale și locale, mediului academic, sectorului privat și societății civile din RDN. Astfel, pe parcursul elaborării documentului au fost organizate trei ședințe ale GLR în format on-line, în cadrul cărora au fost stabilite cadrul analitic și strategic al documentului, inclusiv planul de implementare al acestuia.

Proiectul programului a fost supus procedurii de consultări publice, cu participarea tuturor actorilor interesați în elaborarea documentului. Ca rezultat au fost colectate obiecții, completări și propuneri de perfecționare/îmbunătățire a Programului Operațional Regional Nord.

Documentul, în versiunea finală, a fost aprobat prin decizia Consiliului pentru Dezvoltare Regională Nord nr.3 din 28 februarie 2022.

II. ANALIZA SITUAȚIEI

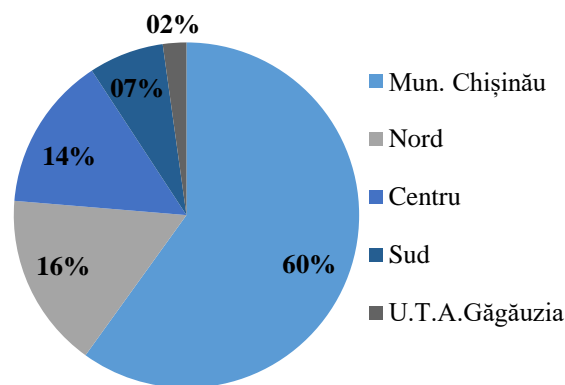
2.1 Dinamica regiunii în context național

Pe parcursul ultimilor 10 ani, RDN a înregistrat performanțe modeste în dezvoltare, confruntându-se cu provocări de ordin demografic, economic, social și de subdezvoltare a infrastructurii tehnico-edilitare.

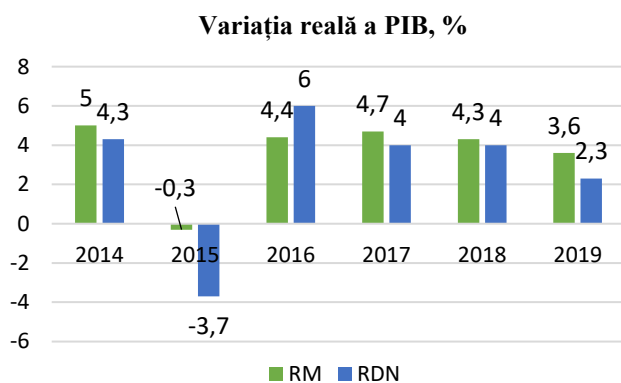
Totuși, din punct de vedere al nivelului de dezvoltare economică, RDN continuă să fie o regiune cu potențial de creștere ridicat, cu multe oportunități economice de dezvoltare al antreprenoriatului, de atragere a investițiilor și angajare a forței de muncă.

În contextul provocărilor majore existente, RDN își păstrează stabilitatea principalilor *indicatori macroeconomici* în ultimii ani. În ceea ce privește dimensiunea PIB, RDN se poziționează pe locul întâi dintre regiunile de dezvoltare (cu excepția mun. Chișinău) și contribuie cu 16,4% la crearea PIB-ului național. Totuși, este de remarcat, că în ultimii ani se atestă o discrepanță enormă dintre capitală și restul țării la nivelul de distribuție a producției. Mun. Chișinău continuă să fie principalul pol de concentrație a PIB-ului, atingând în anul 2019 nivelul de 60%.

Contribuția regiunilor de dezvoltare la formarea PIB, 2019

Din perspectiva evoluției PIB-ului regional, analiza valorilor efective arată, că în perioada 2013-2019, economia RDN a avansat cu 6,4% în expresie medie anuală. În termeni reali creșterea a fost numai de 2,0%. În mare parte avansul respectiv a avut

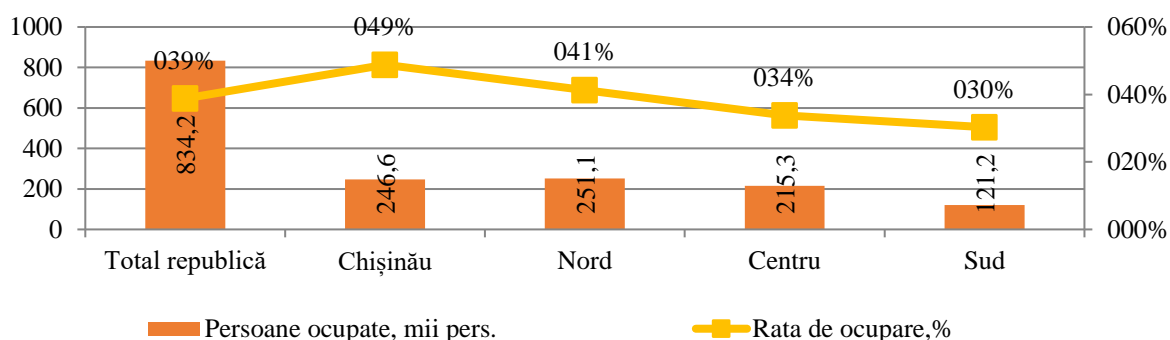

la bază contribuția sectorului terțiar (reprezentat de comerț și tranzacții imobiliare) care nu asigură o creștere economică sustenabilă în regiune. În timp ce sectoarele creatoare de valoare adăugată, care pot antrena creșterea în mediul economic, au avut un impact nesemnificativ pentru regiune. Deși industria a înregistrat pe parcursul ultimilor ani o ușoară creștere, acest sector relevă capacitatea limitată a economiei regionale de a produce bunuri competitive.

Cu referire la ocuparea forței de muncă putem menționa, că rata de ocupare a populației în RDN pe parcursul perioadei 2014-2020¹ este peste media națională și mai înaltă comparativ cu RD Centru, RD Sud și RD UTA Găgăuzia, ajungând la nivelul de 41,3% în anul 2020. Aceste divergențe sunt determinate de creșterea ocupării informale în RDN. Totuși, în pofida acestor progrese nivelul de ocupare rămâne a fi în continuare foarte scăzut, iar condițiile de pe piața forței de muncă rămân tensionate, cu deficite de forță de muncă și de personal calificat. Ca pondere în numărul total al populației ocupate a țării, RDN vine cu o contribuție de circa 30%.

¹ Pentru analiză este utilizată doar perioada 2014 – 2019 din considerentul că BNS a făcut recalcularea pentru populația cu reședință obișnuită în baza rezultatelor recensământului populației din 2014 doar pentru intervalul de timp menționat.

Populația ocupată și rata de ocupare pe regiuni statistice, 2020

Totodată, analiza situației socio-economice a regiunii în baza *indicatorilor de context primar*, demonstrează, că prosperitatea RDN este în continuă descreștere, fiind puternic influențată de factorii demografici (regiunea îmbătrânește cel mai repede dintre toate regiunile de dezvoltare), geografici (regiunea este cea mai îndepărtată de mun. Chișinău) și economici (în pofida unor nevoi importante în materie de investiții, regiunea suferă de un deficit acut de investiții).

În majoritatea cazurilor RDN se plasează sub media națională, micșorându-se și contribuția regiunii la nivel național, în favoarea altor regiuni de dezvoltare. Totuși, la unii indicatori RDN înregistrează performanțe mai bune comparativ cu nivelul național (număr de agenți economici, volumul producției industriale).

Tabelul 1: Evoluția și ponderea RDN în principalii indicatori de dezvoltare la nivel național în perioada 2010 – 2020

Indicatori	Rata de creștere, 2020/2010, %		Ponderea RDN la nivel național, %		
	RM	RDN	2010	2020	Evoluția pe perioade (Δ în puncte procentuale)
Populație prezentă ²	-2,9	-5,1	28,1	27,4	-0,7
Număr de agenți economici	+24,3	+32,8	12,2	13,0	+0,8
Cifra de afaceri a agenților economici	+115,2	+105,5	12,4	11,9	-0,5
Număr de salariați	+23,6	+12,0	22,4	20,3	-2,1
Volumul investițiilor în active imobilizate	+118,0	+90,9	12,7	11,2	-1,5
Volumul producției industriale (livrate)	+108,8	+129,4	20,7	22,7	+2,0

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor BNS (datele la începutul anului)

Populație

Situația demografică în regiune continuă să fie critică. În anul 2019 populația prezentă a reprezentat doar 94,9% din populația anului 2010, înregistrând o pierdere de aproximativ 49,2 mii persoane, cea mai mare la nivel național. Regiunii îi este caracteristică o dezechilibrare a structurii pe vârstă a populației, care relevă tendințe caracteristice procesului de îmbătrânire demografică. Astfel, populația în vârstă de peste 57/62 ani acoperă peste 21% din totalul populației regionale situând-se peste media națională (18%).

² Pentru populație este utilizată perioada 2010-2019.

Numărul de agenți economici

Sectorul antreprenorial este caracterizat de un număr relativ ridicat de întreprinderi, reprezentând 13% din numărul înregistrat la nivel național. Acest indicator plasează RDN pe locul trei la nivel de țară (după mun. Chișinău și RD Centru). Evoluția sectorului de întreprinderi înregistrează o creștere peste media națională în perioada anilor 2010-2020, majorându-se cu 1859 unități.

Cifra de afaceri a agenților economici

Întreprinderile din RDN contribuie cu doar 12% la volumul total al cifrei de afaceri din economia națională. Este de menționat, că aportul regiunii la crearea cifrei de afaceri naționale în perioada 2010-2020 a scăzut cu 0,5 puncte procentuale.

În ceea ce privește tendința de evoluție, valoarea cifrei de afaceri s-a majorat de 2 ori în anul 2020 față de 2010, creșterea fiind mai lentă decât media națională.

Numărul de salariați

O provocare pentru piața muncii regionale este incapacitatea întreprinderilor din sectorul formal al economiei de a genera locuri de muncă. Urmărind evoluția numărului de salariați în perioada 2010-2020, se constată că RDN înregistrează una dintre cele mai mici creșteri din țară (+12%). Scade și rolul întreprinderilor în crearea locurilor de muncă la nivel național de la 22,4% în anul 2010 până la 20,3% în anul 2020 (cu 2 puncte procentuale).

Și la dimensiunea veniturilor salariale RDN se situează sub media națională, atingând în anul 2020 suma de 6.501,2 lei. În raport cu datele statistice, în perioada 2011-2020 nivelul salariului în regiune a sporit de 2,5 ori.

Investiții în active imobilizate

Problema principală vizată de domeniul investiții constă în faptul că în prezent majoritatea investițiilor naționale și străine sunt localizate în zona capitalei, în timp ce regiunile suferă de un deficit acut de investiții. În pofida unor nevoi importante în materie de investiții, acestea se mențin încă la un nivel modest, constituind 11% din total investiții pe țară.

Totodată, dinamica investițiilor în regiune înregistrează o traiectorie ascendentă în perioada 2010-2020, în creștere de 2 ori față de 2010.

Volumul producției industriale

RDN contribuie cu circa 22% la formarea Producției industriale livrate la nivel național, situându-se pe locul întâi în raport cu celelalte regiuni de dezvoltare (cu excepția mun. Chișinău). Această situație se păstrează pe parcursul perioadei 2010-2020. Creșterea producției industriale livrate la nivelul regiunii depășește creșterea națională.

Deși există numeroase provocări în dezvoltare, sînt și numeroase oportunități care trebuie valorificate. Prin urmare, în continuare, sunt necesare măsuri de realizare a unei creșteri economice, bazată pe competitivitate, care va genera locuri de muncă decente și oportunități economice suficiente pentru ameliorarea substanțială a nivelului de trai al oamenilor.

2.2 Dezvoltarea centrelor urbane

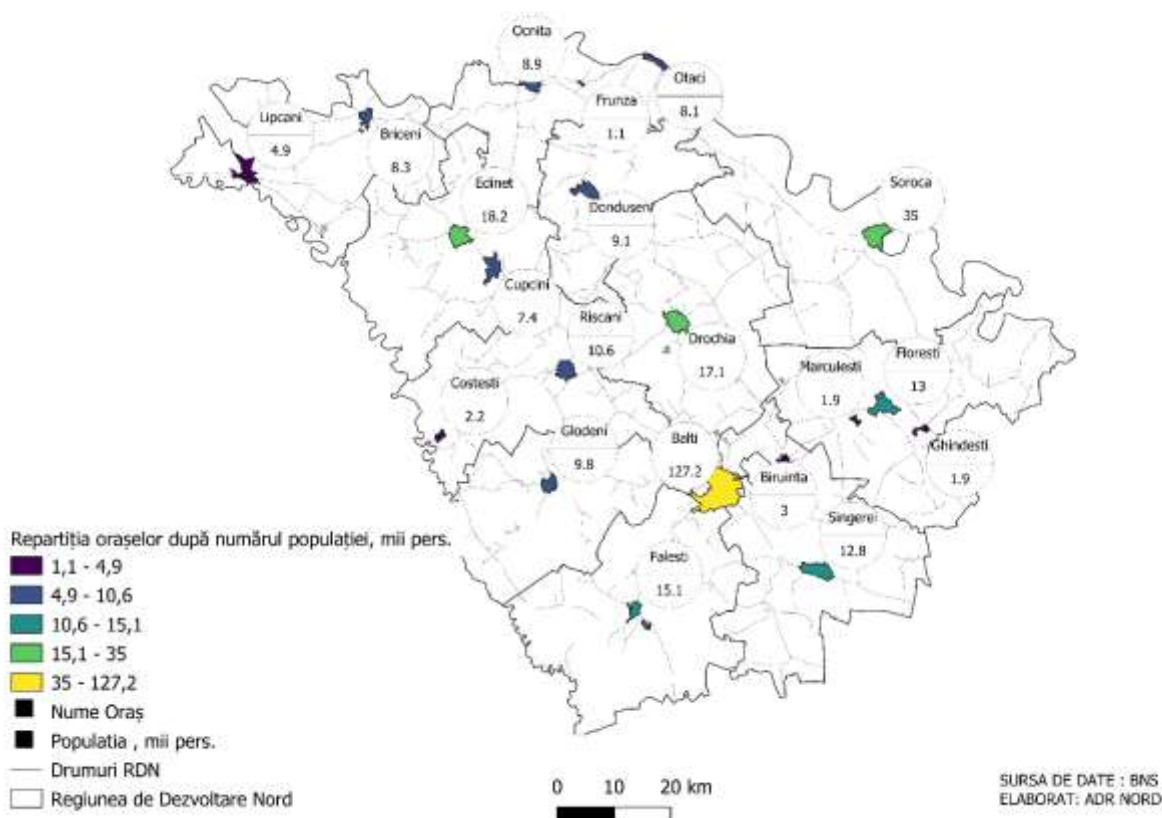
Circa 37% din populația RDN trăiește în mediul urban, fiind concentrată în 20 de centre urbane dintre care 3 municipii:

- 1 municipiu de nivelul 1: municipiul Bălți;
- 2 municipii de nivelul 2: Edineț, Soroca.

Nivelul gradului de urbanizare rămâne foarte scăzut și relativ constant în ultimii 10 ani, situându-se sub nivelul național (43%). Și populația urbană în perioada 2010-2019 înregistrează o majorare nesemnificativă, doar de 0,34%, creștere datorată, în mare parte, atracției pe care o exercită municipiul Bălți în regiune.

Localitățile urbane sunt repartizate relativ uniform în teritoriu, predominând orașele mici (5.000-15.000 locuitori) și foarte mici (până la 5.000 locuitori), ambele categorii reprezentând 85% din totalul orașelor din RDN (17 orașe din 20).

Localitățile urbane din Regiunea de Dezvoltare Nord

Distribuția populației urbane se clasifică astfel (conform datelor a.2019):

- (I) Până la 5.000 locuitori – 6 orașe; (*Ghindești, Mărculești, Frunză, Costești, Biruința, Lipcani*);
- (II) 5.000 – 15.000 locuitori – 10 orașe (*Briceni, Dondușeni, Cupcini, Florești, Glodeni, Ocnîța, Otaci, Rîșcani, Sîngerei, Fălești*);
- (III) 15.000 – 35.000 locuitori – 3 orașe (*Drochia, Edineț, Soroca*);
- (IV) Peste 100.000 locuitori – *Bălți*.

Cel mai mare și important oraș al regiunii este municipiul Bălți, considerat al doilea oraș ca mărime și importanță din Republica Moldova, atât din punct de vedere economic, cât și din punct de vedere educațional și cultural.

Municipiul Bălți are cel mai important potențial demografic și economic din RDN, având o poziție geografică avantajoasă, unde se intersectează principalele artere de transport național și internațional rutiere și feroviare. Municipiul totalizează 16% din populația regiunii.

Economia municipiului este preponderent axată pe industria prelucrătoare și servicii, mai puțin pe agricultură. În municipiul Bălți își desfășoară activitatea 36,2% din numărul total de întreprinderi la nivel de regiune și 4,7% din numărul total de întreprinderi din țară. Municipiul asigură peste 14% din

volumul total al producției industriale fabricate în Republica Moldova și concentrează 6,4% din numărul de salariați. Sectoarele economice cu cele mai mari cifre de afaceri sunt: industria prelucrătoare; comerțul, producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat. Potențialul sectorului industrial este asigurat și de activitatea structurilor de sprijin a afacerilor în municipiu, reprezentate de ZEL „Bălți” și PI „Răut”. În anul 2019, volumul de export al companiilor din teritoriu a constituit 7,6 mlrd. lei și a fost asigurat de 82 agenți economici.

Cu toate avantajele competitive puternic evidențiate, există un decalaj în dezvoltare foarte mare dintre orașul primar (mun. Chișinău) și orașul secundar (mun. Bălți). Atractivitatea investițională a municipiului Bălți rămâne a fi diminuată (3,5% din totalul investițiilor capitale și 1,2% din totalul investițiilor locative din țară). Acest fapt este determinat în mare măsură de infrastructura fizică învechită și uzată, care se înrăutățește tot mai mult din lipsa investițiilor pentru realizarea lucrărilor de modernizare și reabilitare a acesteia. În acest sens, uzura suprafeței drumurilor și uzura sistemului de apă și canalizare constituie 80%, și respectiv 55%-60%, iar unele elemente constructive și tehnici de inginerie interioară a blocurilor locative, construite cu 20-60 ani în urmă, au ajuns la 100% uzură. O problemă suplimentară care afectează esențial atractivitatea investițională a municipiului este înrăutățirea situației ecologice din cauza lipsei unei uzine de prelucrare a deșeurilor.

Dezvoltarea urbanistică a mun. Bălți este, de asemenea, subminată de capacitatea redusă de finanțare a modernizării infrastructurii din bugetul municipal, capacitatea fiscală per locuitor constituind în 2018 doar 58% față de mun. Chișinău, fiind chiar mai mică decât a mun. Comrat (67% față de Chișinău) și Orhei (65% față de Chișinău). Totodată, având o pondere de 3,8% din populația națională, mun. Bălți a beneficiat în 2020 de doar 1,6% din volumul total al investițiilor capitale din Bugetul de Stat. Toate aceste circumstanțe constituie impedimente în dezvoltarea mun. Bălți în calitate de pol de dezvoltare.

Conform Programului național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova 2021-2027, municipiile Soroca și Edineț au fost identificate și recomandate pentru a fi sprijinite în vederea dezvoltării acestora în calitate de poli de creștere, ele având oportunitatea să beneficieze în perspectivă de investiții din programele cu finanțare națională și externă.

În prezent, aceste două municipii au un nivel de dezvoltare socio-economică nesatisfăcător, ceea ce le inhibă potențialul de a acționa ca poli de creștere regionali.

Tabelul 2: Performanța orașelor-poli de creștere din RDN, 2019

Indicatori	Edineț	Soroca
Numărul populației, mii pers.	18,2	35,0
Salariul mediu, lei	5.139	4.500
Numărul de agenți economici activi (care prezintă rapoarte)*, unități	436	455
Numărul de locuri de muncă (cu excepția celor cu finanțare din buget), mii persoane	4,3	6,8
Capacitatea fiscală pe locuitor, lei	1.390	1.057
% față de mun. Chișinău (3 724 lei/locuitor)	37%	28%
Ponderele drumurilor locale de calitate nesatisfăcătoare	84%	80%

Din perspectiva demografică mun. Soroca este al doilea oraș din regiune în ceea ce privește numărul populației (circa 4% la nivel regional). Mun. Edineț are populația mai scăzută – 2% din total pe regiune.

Ambele municipii se caracterizează printr-o dinamică redusă a economiei. În anul 2019 nivelul salariului mediu a fost sub media națională, ceea ce denotă o predominare a activităților economice

cu productivitate joasă. Numărul locurilor de muncă existente sunt limitate, orașele nefiind capabile să absoarbă excesul de forță de muncă din zonele rurale proxime. În ceea ce privește capacitatea fiscală a bugetelor locale, aceasta este foarte scăzută comparativ cu mun. Chișinău (sub 50%).

Totodată, municipiile Edineț și Soroca dispun de o infrastructură de sprijin a afacerilor funcțională, reprezentată de un parc industrial (mun. Edineț) și incubator de afaceri (mun. Soroca) care vin în întâmpinarea celor care-și doresc să inițieze sau să dezvolte afaceri. Este necesar de menționat, că în mun. Soroca a fost creată subzona ZEL Ungheni, dar care nu este funcțională, deoarece încă nu dispune de toată infrastructura necesară desfășurării activităților economice.

Circa 80% din drumurile locale ale municipiilor Edineț și Soroca sunt de calitate nesatisfăcătoare. Totodată, și infrastructura tehnico-edilitară continuă a fi subdezvoltată și necesită investiții substanțiale pentru extinderea rețelelor de colectare, reabilitarea stațiilor de pompare a apelor uzate, precum și a stațiilor de epurare.

În acest sens, atât mun. Edineț cât și mun. Soroca au nevoie să-și identifice și susțină competențele-cheie pe care le dețin pentru a deveni actori importanți la nivel regional și național, astfel încât prin implementarea diverselor proiecte să-și atingă statutul său de oraș pol de creștere, având influență și asupra zonelor rurale proxime asigurând o sinergie de dezvoltare.

O altă provocare a regiunii în domeniul dezvoltării urbane ține de orașele mici care nu îndeplinesc criteriile minimale pentru categoria în care sunt încadrate, confruntându-se cu o accentuată ruralizare a stilului de viață și pierzând până la 20-30% din populație. În RDN sunt 17 orașe de acest gen, care pot fi divizate în 2 categorii:

- ✓ *9 orașe cu statut de centru raional* - Drochia, Fălești, Florești, Rîșcani, Sîngerei, Briceni, Donușeni, Glodeni, Ocnîța. În acest grup se evidențiază potențialul sporit de creștere economică al orașului Drochia, populația căruia este de 17,1 mii persoane (circa 2% din total pe regiune).
- ✓ *8 orașe fără statut de centru raional* – Ghindești, Mărculești, Frunză, Costești, Biruința, Lipcani, Cupcini, Otaci. Dezindustrializarea acestor orașe a condus la o înrăutățire substanțială a situației acestora, care s-au confruntat cu un puternic proces de ruralizare. Dintre toate orașele, doar or. Cupcini a reușit să-și păstreze potențialul industrial la nivel relativ mai bun.

În acest context, și pe această dimensiune se conturează o serie de probleme, depășirea cărora ar scoate în evidență importanța dezvoltării orașelor mici, care pot contribui la dezvoltarea zonelor adiacente: centre de piață pentru produsele agricole din localitățile proxime, centre de creștere, consolidare și ocupare prin dezvoltarea de IMM-uri cu profil non agricol. Prin urmare, majoritatea orașelor necesită investiții în ceea ce privește dezvoltarea infrastructurii urbane, îmbunătățirea accesibilității și a serviciilor sociale, precum și sprijinirea mediului de afaceri.

Este de menționat, că în perioada 2018 – 2021, în cadrul proiectului „Suport pentru administrația Republicii Moldova în implementarea Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională pentru anii 2016-2020 prin dezvoltarea urbană integrată și sustenabilă”, a fost pilotată abordarea de revitalizare urbană ca un instrument al politicii de dezvoltare urbană în Republica Moldova.

În rezultat, 8 orașe din RDN, printre care Bălți, Edineț, Soroca și Ocnîța, Drochia, Sîngerei, Fălești și Florești au elaborat și dezvoltat Programe de Revitalizare Urbană ale orașelor, în baza cărora vor putea obține acces la diferite fonduri de finanțare pentru proiecte din domeniul de revitalizare urbană.

2.3 Provocări și oportunități de relansare economică a regiunii

Una din provocările importante ale regiunilor de dezvoltare este orientarea concentrării asupra activităților cu valoare adăugată mai mare. În acest context, pentru a promova competitivitatea care să susțină accelerarea creșterii economice în regiune, este nevoie de identificat sectoarele economice cu avantaje comparative pentru evaluarea specializării economice regionale și identificarea nișelor de specializare inteligentă din sectoarele țintă.

În acest sens, la nivelul RDN, cu suportul partenerilor din Republica Cehă, a fost elaborată *Strategia în domeniul specializării economice în RDN*. În cadrul documentului au fost identificate 3 sectoare cu potențial de dezvoltare pentru RDN, inclusiv:

1. **Producerea și prelucrarea fructelor.** În cadrul analizei efectuate, s-a menționat, că o importanță strategică pentru agricultura regională o are Sectorul Fructelor. Acesta reprezintă aproape 58% din producția de fructe la nivel național. Totodată, regiunea este cel mai mare producător de mere din Moldova, cu o pondere de 68% la nivel național. Este de remarcat faptul, că producția fructelor, în special a merelor, înregistrează un impuls în regiune, randamentul acestora dublându-se în ultimii ani.
2. **Producția de lapte, creșterea bovinelor.** Industria lactatelor în RDN reprezintă cca. 70% din producția națională totală din acest sector. În mod corespunzător, RDN este responsabilă pentru aproximativ jumătate din producția națională de lapte. Dominanța acestui sector în RDN poate fi ilustrată și de faptul că 550 din 609 de centre de colectare a laptelui din Moldova se află în RDN.
3. **Dezvoltare rurală inteligentă** este un potențial puternic pentru dezvoltarea regiunii, accentul fiind pus pe patrimoniul istoric, tradițiile și bucătăria tipică regiunii, precum și reperi turistice tipice, cum ar fi cetatea Soroca.

Urmare a identificării sectoarelor prioritare, ADR Nord a întreprins pași concreți pentru dezvoltarea și promovarea acestora în continuare. Ca rezultat a fost elaborat studiul *”Dezvoltarea lanțurilor valorice pentru sectorul fructelor în Regiunea de Dezvoltare Nord”*, care a avut drept scop determinarea și analiza lanțului valoric al fructelor în RDN, analiza punctelor tari și slabe ale sectorului, identificarea opțiunilor fezabile a infrastructurii de suport a afacerilor sectorului de fructe din RDN, având ca impact impulsiv dezvoltării economice în regiune prin crearea locurilor de muncă, creșterea de investiții, sporirea volumului producției industriale fabricate și al exporturilor.

Un avantaj competitiv al RDN constituie existența infrastructurii de suport pentru activitățile de cercetare și dezvoltare tehnologică care este esențială pentru dezvoltarea economică a regiunii. În prezent, la nivelul Regiunii Nord există o instituție de învățământ superior, *Universitatea de Stat „Alecă Russo” din Bălți*, acreditată în calitate de organizație din sfera științei și inovării cu toate drepturile aferente pentru a realiza activități de cercetare, inovare și transfer tehnologic. Un aport considerabil în dezvoltarea domeniului cercetare și inovare îl are *Filiala Academiei de Științe din Moldova la Bălți și Extensiunea Bălți a Universității “Alexandru Iona Cuza” din Iași*.

La nivel regional activează *Institutul de Cercetări pentru Culturile de Cîmp “Selecția”* care are ca domeniu de activitate selectarea, producerea semințelor ameliorate și tehnologii de cultivare a cerealelor, culturilor furajere, sfelei de zahăr și floarea soarelui. În cadrul Institutului de Cercetări “Selecția” există un *Incubator de Inovare „Antreprenorul Inovativ”*, specializat în valorificarea resurselor umane, naturale și informaționale pentru dezvoltare durabilă: biotehnologii agricole, fertilitatea solului și securitatea alimentară.

Pe lângă actorii menționați, un rol important în sistemul regional de inovare îl au și structurile de suport pentru afaceri. La moment, în RDN sunt înregistrate:

- **3 zone economice libere:** Zona economică liberă “Bălți”, ZAL PP „Otaci-Business”, Zonă cu statut special Aeroportul Internațional Liber Mărculești. În mun. Soroca a fost creată subzona ZEL Ungheni, dar care nu este funcțională, deoarece încă nu este conectată la toate rețelele ingineresti de utilități publice.
- **3 parcuri industriale:** PI “Răut” din mun. Bălți, PI “Edineț, PI „Bioenergagro”. Deși PI „Bioenergagro” a primit titlul de parc industrial în baza Hotărârii Guvernului nr.1172 din 21.12.2010 cu privire la acordarea titlului de parc industrial Societății cu Răspundere Limitată „Bioenergagro”, totuși, până în prezent, nu s-a reușit să se atragă investiții pentru a conecta PI la utilitățile publice și a-l face funcțional.
- **3 incubatoare de afaceri:** IA din Soroca, IA din Sângerei, IA din satul Larga, raionul Briceni. Din ele doar 2 incubatoare de afaceri (IAS și IASg) sunt membri al Rețelei Incubatoarelor de

Afaceri din Moldova (RIAM), acestea sprijinind 59 de companii cu 259 locuri de muncă (conform Raportului de progres lunar, RIAM, aprilie 2020).

În ceea ce privește inițiativele pentru perioada următoare, în RDN va fi creat un Centru de inovare și transfer tehnologic (CITT), care va asigura un spațiu de colaborare între Universitate, organizații de cercetare și întreprinderi private al cărui obiectiv de bază este favorizarea generării de cunoștințe în distincte sectoare, pornind de la integrarea de interese științifice, tehnologice și industriale dar și transfer de tehnologie.

Acest Centru va servi ca accelerator economic și de inovație pentru RDN, oferindu-le studenților și tinerilor profesioniști acces la laboratoare, săli de conferințe, zone de colaborare precum și birouri pentru start-up-uri în domeniile TIC, automotive și industrii creative.

Deși RDN dispune de o infrastructură de suport pentru activitățile de cercetare, dezvoltare, inovare, totuși, regiunea prezintă decalaje de competitivitate în raport cu alte regiuni de dezvoltare, la nivelul tuturor elementelor care determină competitivitatea, inclusiv mediul de afaceri, dinamica IMM-urilor, activitatea de inovare. În prezent, regiunea este caracterizată de un nivel scăzut de asimilare a inovării în întreprinderi.

Creșterea competitivității IMM-urilor devine un element important, având în vedere, că 98,7% din totalul de întreprinderi din RDN sunt IMM-uri, care contribuie cu 62% la ocuparea forței de muncă și cu 48% valoarea totală a venitului din vânzări din economia regiunii. Cu toate că, IMM-urile dețin rolul de motor principal al creșterii economice, acest sector se confruntă cu o serie de probleme, care generează un impact direct asupra competitivității economice a regiunii.

Din analiza detaliată a distribuției întreprinderilor pe sectoare în regiune sunt evidențiate următoarele aspecte:

- Din totalul întreprinderilor care activează în RDN circa 36% sînt concentrate în mun. Bălți;
- Marea parte din sectoarele economiei regionale se concentrează în mun. Bălți, în afară de cel agricol. Astfel aici se regăsesc aproape jumătate (46%) din firmele care activează în sectorul construcții, 46% de întreprinderi din sectorul terțiar, 35% - din sectorul industrial;
- Comerțul rămâne domeniul cel mai ușor de abordat pentru agenții economici care vor să își deschidă o afacere și rămâne prevalent cu o pondere de 37%, în timp ce procentul antreprenorilor care urmăresc să desfășoare o activitate productivă în industrie se menține la cote scăzute în ultimii ani (11%);
- Aproape jumătate din firmele sectorului agricol activează în 4 raioane din regiune (Soroca, Sîngerei, Rîșcani și Briceni);
- Unicul sector cu potențial de inovare este sectorul automotive care este preponderent orientat către export și este bine integrat în lanțurile valorice globale și, prin urmare, este expus concurenței și standardelor tehnologice ridicate.

Principalele puncte slabe ale sectorului IMM-urilor sunt:

- Gradul redus de cultură antreprenorială reflectat prin densitatea relativ redusă a afacerilor în regiune, poziționându-se pe locul 4 în ierarhia națională cu 7,37 IMM/1000 locuitori, valoare situată sub 50% din media națională;
- Structura sectorială a activității întreprinderilor. Există un număr limitat de sectoare economice puternice cu impact asupra competitivității economiei regionale (activități cu potențial de inovare). În ceea ce privește evoluția viitoare a sectoarelor, accentul ar trebui să fie pus mai puțin pe comerț și mai mult pe dezvoltarea serviciilor moderne, bazate pe cunoaștere - domenii cu aport sporit de valoare adăugată brută;

- Sectorul IMM este caracterizat prin orientare relativ slabă către activități productive, acces redus la capital, tehnologie și infrastructură, aspecte care afectează negativ productivitatea economică;
- Legăturile dintre mediul universitar și mediul de afaceri continuă să fie slabe.

Prin urmare, putem concluziona, că legătura între mediul academic, mediul de afaceri, sectorul asociativ și administrația publică în regiune este foarte restrânsă. În continuare este nevoie de susținerea cooperării sectorului privat cu universitatea, centre de cercetare, generatorii de politici regionale, astfel încât resursele umane să beneficieze de investiții pentru îmbunătățirea competențelor tehnice, manageriale, antreprenoriale în domeniile de specializare inteligentă.

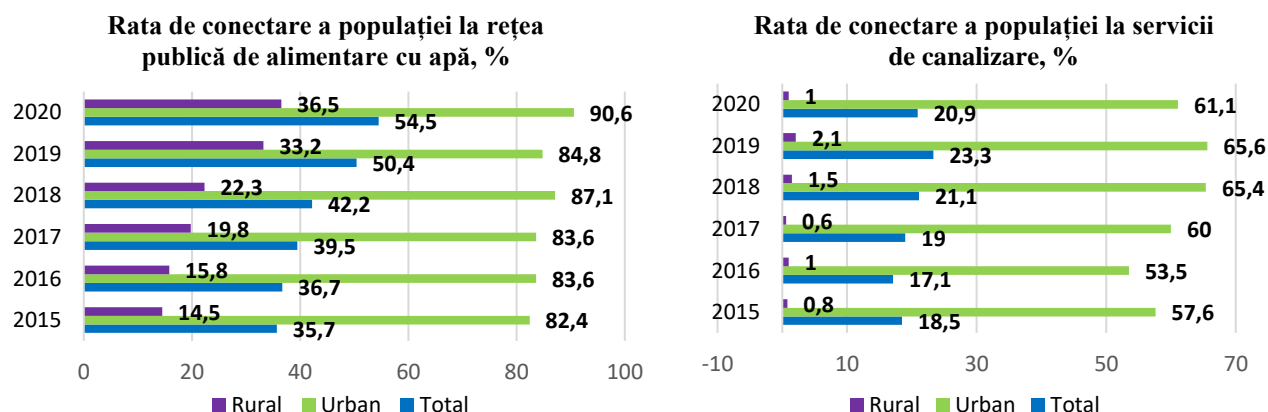
2.4 Dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare de bază în regiune, inclusiv în profil teritorial și după medii urban-rural

Ritmurile de creștere a infrastructurii tehnico-edilitare în RDN sunt foarte modeste comparativ cu alte regiuni de dezvoltare.

Astfel, în pofida faptului, că în perioada 2015-2020 accesul la serviciile de AAC înregistrează o dinamică pozitivă în regiune, totuși, ponderea populației conectate la rețeaua de alimentare cu apă și canalizare în regiune rămâne a fi foarte scăzută, plasându-se sub media națională. De asemenea starea infrastructurii AAC existente variază considerabil în descreștere de la zonele urbane la cele rurale.

Conform datelor BNS, în anul 2020, populația deservită de sistemul public de alimentare cu apă a fost de 440,0 mii persoane, reprezentând 54,5% din populația RDN, situându-se sub media națională (72,4%). Totodată, se remarcă o creștere a acestei ponderi cu 18,8 puncte procentuale față de anul 2015. În mediul urban acest indicator atinge 90,6%, pe când în mediul rural rata de conectare a populației la sistemul de alimentare cu apă constituie doar 36,5%.

Nivelul de dezvoltare al sistemului de canalizare în RDN este mai redus decât al sistemului de aprovizionare cu apă și necesită investiții substanțiale pentru extinderea rețelelor de colectare, reabilitarea stațiilor de pompare a apelor uzate, precum și a stațiilor de epurare. În anul 2020 doar 173,5 mii persoane sau 20,9% din populația regiunii era conectată la sisteme de canalizare, fiind sub nivelul național (33,0%). Pe medii de reședință 61,1% din populația urbană și doar 1,0% din populația rurală au fost conectate la sisteme de canalizare. Față de anul 2015 acest indicator înregistrează o creștere cu 2,4 puncte procentuale.

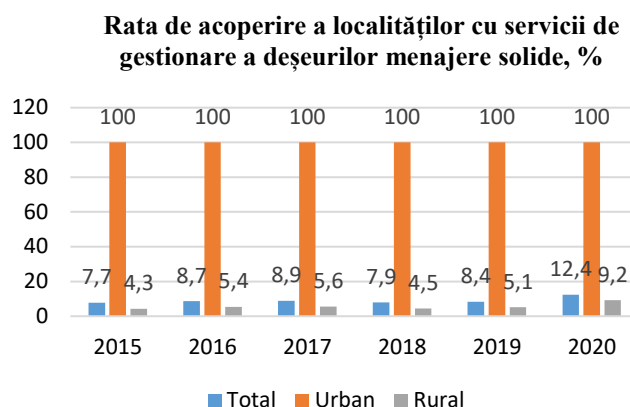

Pentru următorii ani este necesar de concentrat eforturile către sporirea accesului la servicii de alimentare cu apă și sporirea accesului la servicii de canalizare.

Gestionarea deșeurilor continuă să fie o provocare majoră pentru RDN. La nivel regional se atestă un grad înalt de poluare a solurilor, apelor și aerului, poluare cauzată preponderent de lipsa sistemelor

de management integrat al deșeurilor și infrastructura slab dezvoltată de colectare a deșeurilor solide și lichide, inclusiv a celor toxice.

Potrivit datelor furnizate de BNS, gradul de acoperire a localităților cu servicii de salubritate în anul 2020 a constituit doar 12,4%, înregistrând o creștere față de anul 2015 cu 4,7 puncte procentuale. Totodată, situația variază considerabil de la zonele urbane la cele rurale. Dacă localitățile urbane au o rată de acoperire de 100%, în mediul rural cifra este aproximativ de circa 10 ori mai mică (9,2%).

În acest sens sunt indispensabile în continuare investiții în infrastructura de gestionare a deșeurilor racordate la cerințele legislative naționale și europene, în special cu privire la colectarea separată a deșeurilor.

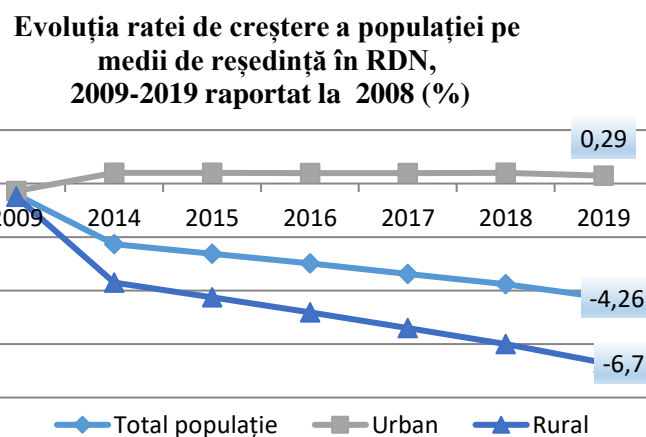
2.5 Dezvoltarea interacțiunii urban-rural

RDN își păstrează în continuare caracterul predominant rural, dat fiind faptul, că 63% din populația regiunii continuă să locuiască în mediul rural. Acest indicator plasează regiunea pe locul trei în țară, după mun. Chișinău și UTA Găgăuzia.

O problemă specifică pentru RDN este vulnerabilitatea populației din zonele rurale în raport cu cea din zonele urbane, manifestată prin diferențe semnificative care s-au accentuat din punct de vedere al evoluției populației, ratelor de ocupare, nivelului de venit, accesului la servicii de educație, sănătate, cultural. Prin urmare, sistemului de localități al RDN îi sunt caracteristice mai multe trăsături specifice:

1. *Disparități în evoluția și concentrarea populației.* Analizând evoluția populației pe medii de reședință, se observă, că populația în spațiul rural a cunoscut un trend accentuat de scădere (cu 6,7% în perioada 2009-2019), ca urmare a migrației interne și externe. În timp ce în mediul urban a avut loc o ușoară creștere cu circa 0,3%, datorită migrației intra-regionale dinspre rural spre urban.

În ceea ce privește densitatea populației regiunii, populația este concentrată cu precădere în zonele urbane. La nivel regional cel mai ridicat nivel al densității îl deține mun. Bălți, datorită menținerii ritmului de dezvoltare care a afectat în mod deosebit evoluția municipiului. Cel mai scăzut nivel al densității este în r-ul Dondușeni, aici fiind înregistrată și cea mai mare scădere a indicatorului respectiv. O tendință dominantă în ultimii ani constituie emigrarea populației din zonele rurale în zonele urbane, cu efecte negative asupra perspectivelor de dezvoltare economică a zonelor rurale. Lipsa locurilor de muncă și standardele scăzute de trai îi determină pe oameni, în special pe cei tineri, să-și părăsească locul de trai. Cel mai mult sînt afectate de un sold negativ al migrației interne comunitățile cum ar fi cele din raioanele Dondușeni, Fălești, Glodeni. Prin urmare, zonele predominant rurale au o rată relativ scăzută de ocupare, o rată înaltă a populației în vîrstă și un nivel scăzut al veniturilor.

2. *Diferențieri însemnate intra-regionale în materie de infrastructură* (accesul populației la serviciile de apă canalizare, calitatea drumurilor, colectarea deșeurilor). Starea infrastructurii variază considerabil de la zonele urbane la cele rurale, fapt ce creează numeroase impedimente și reduce accesul populației rurale la activități economice productive, limitând mobilitatea forței de muncă, cât și desfacerea produselor agricole în centrele urbane.

3. *Localizarea redusă a unor servicii sociale în mediul rural*. În majoritatea cazurilor, serviciile precum asistența socială, cabinetele medicale, poliția, pompierii, bibliotecile, sălile de cultură, frizeriile, alimentarea publică sunt localizate cu precădere în mediul urban, locuitorii din mediul rural fiind nevoiți să parcurgă distanțe mari pentru a beneficia de acestea. De asemenea, localităților rurale și chiar orașelor mici din regiune le este caracteristică o insuficiență sau chiar lipsa spațiilor de cultură și agrement (parcuri, terenuri de sport, piețe, etc).

Prin urmare, din perspectiva inegalității teritoriale, putem menționa că s-au accentuat foarte mult disparitățile între mediul urban și mediul rural. Analiza efectuată reflectă faptul, că nevoile specifice ale populației din zonele rurale existente în RDN nu pot fi acoperite de infrastructura existentă și este nevoie de dezvoltarea acesteia în continuare. În acest context, modernizarea și dezvoltarea de mai departe a zonelor rurale depinde foarte mult de eficiența politicii naționale de regionalizare a serviciilor publice și de eforturile autorităților publice locale în fortificarea cooperării inter-comunitare.

2.6 Discrepanțe intra-regionale

Toate raioane din RDN se confruntă cu importante discrepanțe inter-regionale din punct de vedere economic (resursele naturale disponibile, veniturile disponibile, structura industrială și agricolă, etc.), forță de muncă (profilul educațional, indicatorii de sănătate, structura ocupării, calitatea și disponibilitatea forței de muncă, productivitatea forței de muncă etc.), deschidere economică (tipul și structura investițiilor străine, angajarea în proiecte internaționale, exporturi, structuri de sprijin a afacerilor), infrastructură și utilități publice și, nu în ultimul rând, ca nivel de eficiență a companiilor locale (rentabilitate, inovațiile de marketing și tehnologice, implementarea standardelor de calitate și management, dezvoltarea capacităților angajaților etc.). Mai mult decât atât, nu doar raioanele se deosebesc între ele din perspectiva factorilor menționați, dar chiar și localitățile din cadrul aceluiași raion se pot deosebi în mod esențial.

Din puncte de vedere al Indicelui de Deprivare al Ariilor Mici pentru anul 2019 (IDAM), RDN este cea mai subdezvoltată regiune la nivel de țară.

Deși în regiune primăriile dispun de o situație relativ bună în domeniul agricol și educațional (locul II), precum și în domeniul financiar-bugetar și economic (locul III), totuși părțile vulnerabile ale regiunii sunt situația demografică, socială, în sănătate publică și infrastructura locală (drumuri, rețea de apă și canalizare, conducte de gaze naturale, comunicații - locul V).

În aspect teritorial dezvoltarea socio-economică la fel este neuniformă. Din punct de vedere **demografic** RDN este cea mai deprivată regiune. Conform clasamentului oferit de Indicele deprivării demografice, cele mai deprivat localități rurale se regăsesc în raioanele Dondușeni, Ocnîța, Briceni, Edineț, Drochia. În ce privește orașele, tendințele demografice sunt puțin diferite decât cele din mediul rural. Cea mai bună situație demografică se înregistrează în municipiul Bălți.

În ceea ce privește **dezvoltarea economică**, cea mai dinamică activitate economică se înregistrează în municipiul Bălți. Cele mai puțin dezvoltate din punct de vedere economic sunt raioanele Fălești, Sîngerei, Soroca. La nivel de localitate urbană cel mai deprivat oraș din regiune din punct de vedere economic este or. Frunze din raionul Ocnîța (rangul 1).

Decalaje semnificative există și în **agricultură**. Conform clasamentului oferit de Indicele deprivării agricole, agricultura este cea mai subdezvoltată în comunitățile rurale din Bălți. Printre raioanele cu o agricultură dezvoltată și cu cel mai înalt potențial agricol se numără Dondușeni, Râșcani, Drochia, Soroca.

Apreciind nivelul de dezvoltare al *infrastructurii* se constată, că situația cea mai precară se înregistrează în RDN. În conformitate cu Indicele deprivării de infrastructură la nivel de raion cele mai deprivatate raioane de infrastructură se regăsesc în Dondușeni, Ocnița, Soroca, Glodeni. Cel mai puțin deprivat este municipiul Bălți.

În ceea ce privește localitățile rurale, cele mai mici nivele ale deprivării de infrastructură sunt caracteristice comunităților rurale din Bălți (rangul mediu de deprivare fiind cel mai mare de 806). Populația din aceste raioane dispune de cea mai dezvoltată infrastructură de transport și drumuri, rețea de apă și canalizare, conducte de gaze naturale, servicii de salubritate, acces la infrastructura de comunicații. De cealaltă parte a clasamentului se situează raioanele Dondușeni, Ocnița, Drochia, Soroca, Florești, în care se află comunitățile rurale mult mai deprivatate după accesul la utilitățile publice și condiții de trai decente. Cea mai deprivată localitate din țară după infrastructură se regăsește în raionul Briceni - primăria Mihaileni.

Printre localitățile urbane, cea mai bună infrastructură o are orașul Bălți. Orașele cu cea mai slab dezvoltată infrastructură sunt Otaci și Frunză (raionul Ocnița), precum și Dondușeni. Accesul la utilități în aceste orașe este mult mai limitat comparativ ce celelalte orașe din regiune.

În concluzie, putem menționa, că în RDN se evidențiază o dezvoltare relativ mai superioară a raioanelor din triunghiul Bălți – Edineț – Ocnița (inclusiv Drochia, Dondușeni și Râșcani) care au valori ale indicatorului de deprivare peste media națională și un declin mai profund în alte 6 raioane cu indice negativ al deprivării economice (Briceni, Ocnița, Soroca, Florești, Sângerei, Fălești și Glodeni).

III. OBIECTIVELE PROGRAMULUI

Cadrul strategic propus pentru RDN a avut la bază direcțiile strategice stabilite în SNDR pentru perioada de programare 2022-2028, fiind adaptat și ajustat necesităților și specificului regiunii. Prin urmare, obiectivele strategice ale programului urmează să contribuie la atingerea țințelor stabilite prin politica de dezvoltare regională națională 2022-2028.

Astfel, la nivelul RDN au fost identificate trei obiective generale, care vor contribui la atingerea viziunii strategice, după cum rezultă din tabelul de mai jos.

Tabelul 3: Prezentarea schematică a viziunii și obiectivelor strategice stabilite la nivelul RDN

VIZIUNEA STRATEGICĂ		
<i>Sprrijinirea creșterii competitivității și dezvoltării durabile a Regiunii de Dezvoltare Nord, ajustarea disparităților și creșterea calității vieții cetățenilor</i>		
OBIECTIV GENERAL 1 Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă a Regiunii de Dezvoltare Nord	OBIECTIV GENERAL 2 Sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii	OBIECTIV GENERAL 3 Îmbunătățirea mecanismelor și instrumentelor de implementare a politicii de dezvoltare regională
DIRECȚII PRIORITARE 1.1. Consolidarea rolului și funcțiilor orașelor în sporirea competitivității regiunii 1.2. Îmbunătățirea mediului antreprenorial în regiune	DIRECȚII PRIORITARE 2.1. Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare de bază la nivel regional 2.2. Dezvoltarea infrastructurii de suport pentru afaceri 2.3. Sprijinirea procesului de adaptare a regiunii la schimbările	DIRECȚII PRIORITARE 3.1. Eficientizarea operațională a procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională 3.2. Suport în consolidarea mecanismului de finanțare al proiectelor de dezvoltare regională

1.3. Identificarea și promovarea specializării inteligente în regiune	climatică, prevenirea riscurilor și reziliența în fața dezastrelor	3.3. Dezvoltarea capacităților actorilor regionali în domeniile relevante politicii de dezvoltare regională

Viziunea strategică stabilită propune *creșterea competitivității și dezvoltări durabile a Regiunii de Dezvoltare Nord, ajustarea disparităților și creșterea calității vieții cetățenilor*, prin sprijinirea dezvoltării mediului de afaceri, a condițiilor infrastructurale, valorificarea eficientă a potențialului de inovare și facilitarea dezvoltării zonelor urbane.

OBIECTIV GENERAL 1.

Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă a Regiunii de Dezvoltare Nord

În pofida unor progrese înregistrate în ceea ce privește produsul intern brut regional, economia RDN rămâne a fi slab dezvoltată și puțin competitivă în contextul național, accentuate fiind disparitățile între mun. Chișinău și celelalte regiuni de dezvoltare. Acest lucru se datorează faptului că procesul de creștere economică tinde să se concentreze cel mai mult în mun. Chișinău. Din datele statistice existente rezultă, că *indicele de disparitate al PIBR pe locuitor* în RDN (indicele de disparitate reprezintă raportul între PIB/locuitor în RDN și PIB/locuitor la nivel național), rămâne practic constant în ultimii ani, fiind de numai 61% față de media națională (RM=100%). În raport cu mun. Chișinău decalajul constituie aproximativ 1:5, fiind caracterizat de o creștere continuă în favoarea capitalei pe parcursul ultimilor decenii. Printre principalii factori care determină un ritm lent de creștere economică a RDN sunt: *competitivitatea scăzută a mediului economic și nivelul scăzut de atractivitate a zonelor urbane*.

Prin urmare, obiectivul respectiv urmărește ca scop stimularea specializării inteligente în regiune prin concentrarea eforturilor/investițiilor de dezvoltare asupra unor domenii-cheie în care regiunea deține avantaje competitive axate pe performanțe economice demonstrate, resurse disponibile și forță de muncă calificată, inclusiv sprijinirea dezvoltării întreprinderilor în domeniile competitive la nivel regional. La fel, un element important al acestui obiectiv îl constituie facilitarea dezvoltării socio-economice a orașelor regiunii, ca centre importante de creștere a competitivității regionale.

1.1 Consolidarea rolului și funcțiilor orașelor în sporirea competitivității regiunii

Intervențiile aferente acestei direcții vor fi axate pe următoarele trei direcții prioritare:

- Dezvoltarea orașelor – poli de creștere din RDN;
- Accelerarea dezvoltării mun. Bălți în calitate de poli de dezvoltare;
- Revitalizare orașelor mici și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice.

Dezvoltarea orașelor – poli de creștere din RDN

Demarată prin Programul național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova pentru anii 2021-2027, politica polilor de creștere în RM și-a propus să sprijine accelerarea unei creșteri economice a centrelor urbane, crearea de locuri de muncă cu impact asupra dezvoltării orașelor mici și mijlocii, precum și zonelor rurale adiacente polilor.

Potrivit Programului, două municipii din RDN (Edineț și Soroca) vor fi susținute în vederea dezvoltării și transformării acestora în poli de creștere, stimulând astfel dezvoltarea zonelor rurale din vecinătatea acestor municipii. Deși orașele identificate se confruntă cu o serie de probleme și provocări de ordin economic, social și de mediu, acestea dețin potențial semnificativ ca să devină motoare de dezvoltare ale economiei regionale.

În acest sens, Programul național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere are stabilite următoarele direcții de intervenție care urmează a fi implementate:

- Îmbunătățirea mobilității și calității infrastructurii de acces și a legăturilor acestora cu zonele înconjurătoare;
- Dezvoltarea și echiparea infrastructurilor și serviciilor de suport economic pentru a stimula competitivitatea;
- Sprijinirea dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii (infrastructură și servicii de suport, inovații, digitalizare, specializare inteligentă, etc.);
- Revitalizarea urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice;
- Modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare și a rețelelor de utilități publice.

Evident, aceste intervenții presupun un efort financiar, care depășește cu mult capacitatea bugetelor locale și nu vor putea fi realizate fără un sprijin consistent din partea autorităților publice centrale și al donatorilor.

Accelerarea dezvoltării mun. Bălți în calitate de pol de dezvoltare

Una dintre principalele cauze ale perpetuării modelului monopolar de dezvoltare a Republicii Moldova și concentrării dezechilibrate a resurselor în mun. Chișinău l-a constituit marginalizarea și periferizarea economică, socială, culturală, educațională și administrativă a mun. Bălți. În ultimele decenii s-a format un decalaj enorm între mun. Bălți și mun. Chișinău practic pe toate dimensiunile de dezvoltare socio-economică.

În acest sens, se prevede elaborarea și implementarea unui Program de accelerare a dezvoltării mun. Bălți în calitate de pol de dezvoltare, care se va axa pe următoarele obiective prioritare:

- Sprijinirea consolidării rolului și funcțiilor mun. Bălți în calitate de al doilea oraș al țării, pentru creșterea atractivității față de investitori și forța de muncă tânără și calificată;
- Promovarea unei mai bune conectivități naționale și internaționale;
- Sprijinirea schimbărilor structurale a economiei locale pentru susținerea unei creșteri economice inteligente bazate pe avantajele competitive regionale.

Revitalizare orașelor mici și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice

Majoritatea orașelor din RDN se confruntă cu probleme majore legate de spații nevalorificate și degradate, cartiere de blocuri locative care nu au fost renovate substanțial de la darea acestora în folosință, infrastructura învechită sau uneori inexistentă în unele zone, spații verzi insuficiente precum și alte probleme de ordin socio-economic, urbanism și amenajarea teritoriului. Prin urmare, intervențiile aferente acestei direcții prioritare vor fi axate pe rezolvarea acelor probleme importante ale orașelor, care împiedică dezvoltarea armonioasă al acestora.

Implementarea acțiunilor pentru această măsură se va realiza prin intermediul Programelor de Revitalizare Urbană, care au drept scop de a îmbunătăți calitatea vieții locuitorilor orașului și a diminua discrepanțele de dezvoltare dintre zonele orașului. La moment, la nivel de RDN, au fost elaborate 8 Programe de Revitalizare Urbană, în care sunt propuse soluții de revitalizare urbană în funcție de nevoile existente ale orașelor, inclusiv:

- Amenajarea zonelor de agrement/parcuri /alei/spații publice;
- Amenajarea stațiilor/parcărilor;
- Modernizarea/extinderea iluminatului stradal;
- Construcția/reabilitarea complexelor sportive multifuncționale;
- Renovarea instituțiilor preșcolare/școlare, etc.

Prin aceste intervenții, procesul de revitalizare urbană va contribui la îmbunătățirea condițiilor de trai, calității mediului și a climatului social, dar și consolidarea economiilor locale.

1.2 Îmbunătățirea mediului antreprenorial în regiune

Un vector important în stimularea competitivității și spiritului inovator în economie îl reprezintă antreprenoriatul. Deși IMM-urile constituie structura de bază a economiei regionale (circa 99% din total întreprinderi), totuși acest sector rămâne a fi insuficient de dezvoltat, din punct de vedere al

culturii antreprenoriale, cu impact negativ asupra competitivității economiei regionale. În aceste condiții, RDN are nevoie de cât mai muți antreprenori, capabili să genereze noi idei de afaceri și să înființeze noi întreprinderi orientate spre activități de inovare în scopul stimulării creșterii economice și ocupării forței de muncă.

Prin urmare, o prioritate de bază pentru regiune constituie îmbunătățirea culturii antreprenoriale în vederea creșterii abilităților persoanelor de a materializa și dezvolta ideile de afaceri. În acest sens, intervențiile pentru măsura respectivă vor fi concentrate pe două direcții de bază: dezvoltarea antreprenoriatului și sporirea atractivității turistice în regiune.

Dezvoltarea mediului antreprenorial:

1. Facilitarea dezvoltării și îmbunătățirii de abilități și competențe antreprenoriale.
2. Promovarea culturii antreprenoriale și inovative prin diverse programe de formare continuă.
3. Organizarea diverselor activități de promovare a regiunii: forumuri economice, conferințe internaționale, mese rotunde, festivaluri specializate etc.

Sporirea atractivității turistice

1. Crearea, reabilitarea și extinderea infrastructurii de agrement.
2. Reabilitarea și modernizarea drumurilor de acces și a infrastructurii aferente către obiectivele turistice de importanță regională și națională.
3. Amenajarea obiectivelor turistice naturale și antropice de utilitate publică.

1.3 Identificarea și promovarea specializării inteligente în regiune

Măsura respectivă este axată pe sprijinirea sectoarelor cheie cu potențial de specializare inteligentă din RDN cu impact asupra creșterii economice prin sporirea gradului regional de cercetare, dezvoltare tehnologică, inovare și antreprenoriat.

În acest context, este de menționat, că la nivelul RDN au fost identificate trei sectoare cu potențial de dezvoltare pentru regiune, inclusiv: **1) producerea și prelucrarea fructelor; 2) producția de lapte, creșterea bovinelor, 3) dezvoltare rurală inteligentă.**

Un avantaj pentru promovarea specializării inteligente în RDN constituie existența unei infrastructuri de suport pentru activitățile de cercetare și dezvoltare tehnologică destul de variată: universități, instituții de cercetare, diverse structuri de sprijin a afacerilor.

Prin urmare, pentru realizarea acestei măsuri acțiunile viitoare vor fi orientate spre elaborarea unei analize privind specializarea inteligentă în RDN care va fundamenta domeniile regionale de specializare inteligentă. Pe lângă sectoarele prioritare menționate mai sus, vor fi identificate și alte sectoare de nișă. Documentul regional va fi realizat de către ADR Nord într-un larg parteneriat cu actorii relevanți din mediu academic, instituții de cercetare, entități de transfer tehnologic și mediu de afaceri, în cadrul cărora vor fi identificate și analizate nevoile pe care le are mediul de afaceri în ceea ce privește transferul tehnologic, ca parte a procesului de descoperire antreprenorială.

Alături de această activitate, acțiunile vor viza și alte aspecte:

1. Promovarea specializării inteligente în regiune (organizarea de mese-rotunde, campanii de conștientizare);
2. Facilitarea și promovarea dezvoltării relațiilor de cooperare între mediul academic, mediul privat, sectorul asociativ și administrațiile publice locale;
3. Sprijin pentru crearea de branduri regionale și a altor inițiative de marketing.

OBIECTIV GENERAL 2.

Sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii

RDN nu este o regiune omogenă, iar principalele problemele de coeziune teritorială sunt datorate disparităților care există între mediul urban și cel rural. De evoluții pozitive nu beneficiază în egală măsură toate localitățile și toate categoriile de populație în regiune. Decalaje semnificative între mediul urban și cel rural se înregistrează în materie de investiții, productivitate, ocupare, infrastructură, demografie și alte limitări și constrângeri de ordin social. O pondere semnificativă a forței de muncă în localitățile rurale este concentrată în sectoare cu productivitate scăzută cu un nivel relativ mic al salariilor, ceea ce are un impact negativ asupra coeziunii sociale.

De asemenea o problemă a dezvoltării sistemului de localități urbane și rurale în RDN este capacitatea administrativă și financiară scăzută a autorităților publice locale de a genera și implementa politici locale eficiente de dezvoltare.

În acest context, elementul cheie al acestui obiectiv îl constituie creșterea coeziunii teritoriale și diminuarea disparițiilor intra-regionale prin dezvoltarea echilibrată a zonelor urbane și rurale. Accentul va fi pus pe sprijinirea și asigurarea accesului populației la servicii publice calitative prin dezvoltarea și extinderea infrastructurii de alimentare cu apă, epurarea apelor uzate, reciclarea și valorificarea deșeurilor; pe promovarea ocupării și sprijinirea mobilității forței de muncă, sporirea eficienței energetice.

Abordarea acestor probleme ar contribui la îmbunătățirea calității vieții din spațiul rural și reducerea disparităților de dezvoltare economică și socială față de mediul urban, ceea ce va conduce la asigurarea unei dezvoltări regionale echilibrate în RDN.

2.1 Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare de bază la nivel regional

Accesul populației la infrastructura de apă, canalizare și gestionarea deșeurilor continuă să fie o provocare majoră pentru RDN. În ultimii cinci ani RDN a înregistrat progrese limitate în ceea ce privește îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare, înregistrând cea mai modestă dinamică comparativ cu alte regiuni de dezvoltare (după nivelul de acces al populației la apeduct, decalajul RD Nord față de celelalte regiuni s-a amplificat: 54,5% în anul 2020 în comparație cu 65,5% în RD Centru, 77,8% în RD Sud și 81% în UTA Găgăuzia). De asemenea regiunea înregistrează o rată scăzută de acoperire a localităților cu servicii de salubritate de doar 12,4% și un număr considerabil de depozite neconforme, care reprezintă o sursă majoră de poluare a solului și a apelor subterane. Totodată, este de menționat, că situația variază considerabil de la zonele urbane la cele rurale.

În acest context, în continuare este nevoie de un efort investițional important pentru extinderea și îmbunătățirea infrastructurii de apă, canalizare și a infrastructurii de gestionare a deșeurilor prin:

1. Sprijinirea dezvoltării sistemului aprovizionării cu apă, canalizare și tratarea apelor uzate prin promovarea regionalizării și cooperării intercomunitare (intervenții pentru arii cu impact de minimum 20 mii locuitori).
2. Sprijinirea dezvoltării managementului deșeurilor prin promovarea regionalizării și cooperării intercomunitare (intervenții pentru arii cu impact de minimum 20 mii locuitori).
3. Sprijinirea transformării graduale a operatorilor de utilități publice din orașele – centre raionale în operatori regionali care vor acoperi cu servicii și localitățile rurale proxime, aflate într-o rază de 5-30 kilometri depărtare.

2.2 Dezvoltarea infrastructurii de suport pentru afaceri

Elementul cheie al acestei măsuri reprezintă crearea de noi structuri regionale și locale de sprijinire a afacerilor, modernizarea și extinderea celor existente având ca scop atragerea investițiilor, revigorarea și dezvoltarea economiilor locale și regionale. Astfel, un accent sporit va fi pus pe următoarele direcțiile prioritare:

- a) Extinderea și diversificarea infrastructurii existente de sprijin pentru dezvoltarea afacerilor (incubatoare și acceleratoare de afaceri, centre de inovare tehnologică, centre de business, etc.).

- b) Sprijinirea dotării cu infrastructură tehnico-edilitară a Parcurilor Industriale și sub-Zonelor Economice Libere pentru valorificarea oportunităților investiționale.

2.3 Sprijinirea procesului de adaptare a regiunii la schimbările climatice, prevenirea riscurilor și reziliența în fața dezastrelor

Măsura respectivă va pune accentul pe sprijinirea eficienței energetice și extinderea utilizării energiei din surse regenerabile în infrastructurile publice, inclusiv în clădirile publice. Prin promovarea investițiilor în eficiența energetică se urmărește reducerea consumului de energie în clădirile publice și confortul termic.

Prin urmare, creșterea performanței energetice a clădirilor va conduce la importante economii de energie și reducerea gazelor cu efect de seră, fapt ce va contribui în mare măsură la dezvoltarea unei regiuni mai ecologice și mai prietenoase cu mediul.

De asemenea măsura data are ca scop și sporirea nivelului de conștientizare și de promovare a beneficiilor utilizării surselor de energie regenerabile.

OBIECTIV GENERAL 3.

Îmbunătățirea mecanismelor și instrumentelor de implementare a politicii de dezvoltare regională

Scopul obiectivului este de a eficientiza procesul de implementare a politici de dezvoltare regională, prin *crearea, îmbunătățirea și ajustarea* mecanismelor și a unui cadru instituțional corelat cu realitățile și necesitățile regionale, care să sprijine atingerea obiectivelor regionale de dezvoltare.

În acest sens acțiunile vor fi orientate spre:

- Sprijinirea îmbunătățirii mecanismului de finanțare a proiectelor în domeniul dezvoltării regionale;
- Îmbunătățirea instrumentelor de monitorizare și evaluare a politicii și proiectelor de dezvoltare regională;
- Consolidarea capacităților tuturor actorilor regionali în domeniile aferente politicii de dezvoltare regională.

Este de menționat, că realizarea acestui obiectiv necesită consolidarea tuturor actorilor instituționali implicați în procesul dezvoltării regionale, astfel încât să fie asigurată o abordare unică și integrată de planificare, coordonare și evaluare a investițiilor publice sectoriale direcționate spre dezvoltarea regiunilor. Acest fapt presupune o comunicare și colaborare eficientă între ministere pentru conjugarea eforturilor comune necesare implementării proiectelor de dezvoltare regională. Este vorba de o politică de dezvoltare regională cu o abordare intersectorială care să contribuie la dezvoltarea obiectivelor din alte strategii.

3.1 Eficientizarea operațională a procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională

Scopul acestei măsuri constă în eficientizarea procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională. În acest sens, acțiunile măsurii vor fi orientate spre două direcții majore:

1. *Sprijinirea îmbunătățirii cadrului instituțional al politicii de dezvoltare regională.* În contextul procesului de regionalizare și promovare a obiectivelor de sporire a competitivității regionale, dezvoltarea cadrului instituțional reprezintă o prioritate stringentă. La nivelul regiunii se constată lacune în sistemul instituțional existent, fiind necesare modificări și ajustări în acest sens, pentru a face posibilă dezvoltarea ascendentă a regiunii.

Conform cadrului legislativ în vigoare Consiliul Regional de Dezvoltare (CRD) este organul de coordonare a politicii de dezvoltare regională. În acest sens, CRD aprobă, promovează și coordonează

la nivel regional obiectivele politicii de dezvoltare regională. În ceea ce privește activitatea CRD, se evidențiază disfuncționalități sesizabile de funcționalitate, cauzate în special de componența lor greoaie și supra-aglomerată.

În acest sens, participarea la îmbunătățirea cadrului instituțional al politicii de dezvoltare regională constituie un pas spre eficientizarea implementării politicii de dezvoltare regională.

2. *Eficientizarea procesului de monitorizare și evaluare a politicii și proiectelor de dezvoltare regională.* În acest scop activitățile vor fi orientate spre realizarea următoarelor aspecte:

- actualizarea/modernizarea bazei de date regională care va permite colectarea indicatorilor regionali, informației cu privire la proiectele cu impact regional implementate în RDN, monitorizarea atingerii rezultatelor vizate, inclusiv prin urmărirea indicatorilor de realizare;
- utilizarea sistemului geospațial GIS.

3.2 Sprijinirea consolidării mecanismului de finanțare al proiectelor de dezvoltare regională

În scopul realizării acestei măsuri acțiunile vor fi axate pe următoarele direcții:

- Atragerea investițiilor în regiune prin aplicarea la diferite programe și proiecte naționale și externe cu excepția FNDRL
- Sporirea gradului de cooperare regională și transfrontalieră prin aplicare la diferite programe transfrontaliere/transnaționale

Cooperarea regională și transfrontalieră servește drept platformă de abordare a provocărilor și nevoilor comune în domenii specifice, aplicabile în aria programelor și strategiilor, unde actorii naționali, regionali și locali vin să le enunțe și să contribuie la rezolvarea lor prin proiecte comune transnaționale și transfrontaliere, cu rezultate tangibile.

În acest sens, Republica Moldova, respectiv entitățile publice RDN sunt eligibile de a participa la următoarele programe: Programul Transnațional Dunărea, Programul Operațional Comun „Bazinul Mării Negre”, Programul Operațional Comun România-Republica Moldova și Programul pentru Cooperarea Teritorială Republica Moldova – Ucraina. La moment, toate programele sunt la etapa de conceptualizare și pregătire pentru următoarea etapă de programare și finanțare (2021-2027).

Totodată, există și alte oportunități de finanțare cum ar fi: Rețeaua Enterprise Europe, Programul Cosme, Programul Europa Creativă, Orizont Europa, etc.

Un factor important în sprijinirea și intensificarea cooperării interregionale și transfrontaliere reprezintă Euroregiunile ca formă de cooperare transfrontalieră. În prezent, Regiunea de Dezvoltare Nord participă la dezvoltarea cooperării în formatul a 3 euroregiuni: Euroregiunea Euroregiunea „Siret-Prut-Nistru”, „Prutul de Sus” și Euroregiunea „Nistru”, care reprezintă un pas important în dezvoltarea relațiilor de schimb.

3.3 Dezvoltarea capacităților actorilor regionali în domeniile relevante politicii de dezvoltare regională

Un aspect important pentru îmbunătățirea politicii de dezvoltare regională ține de dezvoltarea abilităților și capacităților tuturor actorilor regionali. Prin urmare, intervențiile aferente acestei măsuri vor fi axate pe următoarele direcții:

1. Identificarea necesităților de instruire ale actorilor implicați în procesul de dezvoltare regională, cu precădere APL-le din regiune, membri CRD Nord, specialiști din cadrul ADR Nord, precum și alți actori regionali.
2. Facilitarea participării actorilor regionali în diverse programe de instruire.
3. Acordarea asistenței tehnice actorilor regionali din RDN în diferite domenii aferente politicii de dezvoltare regională.

IV. IMPACT

Indicatorii țintă asumați la nivel regional vor contribui la atingerea țăintelor naționale stabilite în SNDR 2022-2028.

Indicatori de impact:

Obiective generale:	Indicatori de impact
1. Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă a regiunilor	✓ Creșterea ponderii PIBR a RDN de la 16,4% până la 20%
2. Sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii	✓ Creșterea ratei de ocupare a populației – minim 45% ✓ Sporirea accesului populației la servicii publice de apeduct din surse sigure de apă – minim 60% ✓ Sporirea accesului populației la servicii publice de canalizare – minim 25% ✓ Sporirea accesului populației la sisteme de colectare a deșeurilor – minim 15%
3. Îmbunătățirea mecanismelor și instrumentelor de coordonare și implementare a politicii naționale de dezvoltare regională	✓ Creșterea coeficientului de implementare a proiectelor din DUP, în comparație cu ciclul precedent (2016-2020) de la 44% la minimum 75% ✓ Creșterea coeficientului de valorificare a resurselor planificate de la cca 50% la minimum 75%

Indicatori de rezultat:

Obiectiv General 1: Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă a Regiunii de Dezvoltare Nord

Direcții prioritare	Indicator	Valoarea actuală	Țintă 2024
1.1. Consolidarea rolurilor și funcțiilor orașelor în sporirea competitivității regiunii	<i>Dezvoltarea orașelor – poli de creștere din RDN (Edineț și Soroca)</i> (în baza Programului Național de dezvoltare a orașelor – poli de creștere)		
	<i>Edineț</i>		
	Drumuri locale asfaltate	61% - a.2019	Minim 4 km de drumuri locale modernizate
	Dotarea serviciului local de transport public urban cu unități de transport noi	4 unități – a.2019	Creștere cu minim 3 unități
	Creșterea salariului mediu	5,139 lei 71% din media națională	≥ media națională
	Existența unei echipări minime cu infrastructură edilitară și socială (funcționarea de complexe sportive multifuncționale și zone de recreere de importanță regională) pentru asigurarea atractivității pentru forța de muncă tânără și calificată	0	1 complex sportiv multifuncțional

	Acoperire cu servicii centralizate de canalizare	45% - a.2019	Minim 50%
	Acoperire cu servicii calitative de iluminare nocturnă	50% - a.2019	Până la 55%
	Dotarea cu Stația de Epurare a Apelor Uzate care ar corespunde cerințelor normative și de eficacitate	0	1
Soroca			
	Drumuri locale asfaltate	58% - a.2019	Minim 8 km drumuri locale modernizate
	Dotarea serviciului local de transport public urban cu unități de transport noi	58 unități - a.2019	Creștere cu minim 10 unități
	Creșterea salariului mediu	4,500 lei 62% din media națională	≥ media națională
	Existența unei echipări minime cu infrastructură edilitară și socială (funcționarea de complexe sportive multifuncționale și zone de recreere de importanță regională) pentru asigurarea atractivității pentru forța de muncă tânără și calificată	0	1 complex sportiv multifuncțional 1 zonă de agrement
	Acoperire cu servicii centralizate de canalizare	52% - a.2019	Minim 55%
	Dotarea cu Stația de Epurare a Apelor Uzate care ar corespunde cerințelor normative și de eficacitate	0	1
Accelerarea dezvoltării mun. Bălți în calitate de pol de dezvoltare			
	Programul de accelerare a mun. Bălți în calitate de pol de dezvoltare elaborat	0	1
Revitalizare orașelor mici și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice			
	Programe de revitalizare a orașelor elaborate/actualizate	8 unități – a.2019	Creștere cu minim 4 unități
	Dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice din zonele de revitalizare	0	Minim 4 zone revitalizate
1.2. Îmbunătățirea mediului antreprenorial în regiune	Creșterea PIB/locuitor în regiune (prețuri curente)	30,7 mii lei (a.2017)	-
	Creșterea numărul de întreprinderi la 1000 locuitori în regiuni	7,4 IMM/1000 locuitori – a. 2019	-
	Creșterea ponderii producției industriale livrate la export	42,5% - a. 2019	-
1.3. Identificarea și promovarea specializării inteligente în regiune	Analiza privind specializarea inteligentă în RDN elaborată	0	1
	Număr parteneriate create	0	Minim 4

Obiectiv General 2: Sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii

Direcții prioritare	Indicator	Valoarea actuală	Țintă 2024
2.1. Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare de bază la nivel regional	Creșterea numărului populației conectate la sistemul de aprovizionare cu apă	440,0 mii pers. - a.2020	Creștere cu minim 65 mii pers.
	Creșterea numărului populației la servicii publice de canalizare	173,5 mii pers. - a.2020	Creștere cu minim 15 mii pers.
	Creșterea numărului populației care beneficiază de servicii de colectare a deșeurilor	264,7 mii pers. - a.2020	Creștere cu minim 10 mii pers.
	Număr de micro-regionalizări a operatorilor de utilități publice din orașele – centre raionale	0	Minim 1
2.2. Dezvoltarea infrastructurii de suport pentru afaceri	Creșterea ratei de ocupare în regiune	41,3% - a.2020	Minim 45%
	Număr de locuri de muncă nou create	-	1400 unități
	Creșterea nivelului salariului mediu în regiuni	6 501,2 lei – a.2020	≥ media națională
	Infrastructuri de sprijin a afacerilor create/modernizate	0	Minim 2
2.3. Sprijinirea procesului de adaptare a regiunii la schimbările climatice, prevenirea riscurilor și reziliența în fața dezastrelor	Numărul clădirilor publice renovate prin măsuri de eficiență energetică	0	Minim 2

Obiectiv general 3: Îmbunătățirea mecanismelor și instrumentelor de implementare a politicii de dezvoltare regională

Direcții prioritare	Indicator	Valoarea actuală	Țintă 2024
3.1. Eficientizarea operațională a procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională	Rata de participare a membrilor CRD Nord	85% - a.2020	Minim 90%
	Număr hărți create	0	Minim 5 hărți
3.2. Sprijinirea consolidării mecanismului de finanțare al proiectelor de dezvoltare regională	% de cofinanțare a proiectelor de dezvoltare regională		
	% entităților de drept privat în rândul aplicanților și a partenerilor în implementarea proiectelor de dezvoltare regională		
3.3. Dezvoltarea capacităților actorilor regionali în domeniile	Număr persoane participante la instruirii		
	Număr proiecte depuse de către aplicanți spre finanțare din FNDRL		

relevante politicii de dezvoltare regională	

Programul Operațional Regional este elaborat în concordanță cu obiectivele SNDR și totodată se bazează pe necesitățile de dezvoltare a RDN. Totodată, măsurile de intervenție vizează atât Programele și fondurile naționale precum și cele oferite de donatorii și parteneri de dezvoltare.

Obiective generale	OBIECTIV GENERAL 1 Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă a Regiunii de Dezvoltare Nord	OBIECTIV GENERAL 2 Sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii	OBIECTIV GENERAL 3 Îmbunătățirea mecanismelor și instrumentelor de implementare a politicii de dezvoltare regională
Programe finanțate din FNDRL	Programul Operațional Regional Nord Documentul Unic de Program		Mijloacele FNDRL destinate operaționalizării politicii de dezvoltare regională
Programe naționale finanțate din alte surse decât FNDRL	✓ Programul Național de Dezvoltare a orașelor –poli de creștere ✓ Programe de suport pentru IMM implementate de ODIMM 1. Programul de instruire continuă- Gestiunea Eficientă a Afacerii 2. Programul Femei în Afaceri 3. Programul START pentru TINERI- o afacere durabilă la tine acasă 4. Programul de atragere a remitențelor în economie (PARE 1+1) 5. Digitalizarea IMM 6. Fondul de grantare a creditelor 7. UCIP-IFAD, Proiectul de reziliență rurală	✓ Programul-pilot de creare a platformelor industriale multifuncționale ✓ Programul național de subvenții în avans pentru dezvoltarea rurală (FNDAMR) ✓ Programul național de subvenții în avans pentru startup-uri (FNDAMR) ✓ Programul (Proiectul BERD/BEI „Deșeuri solide în Republica Moldova” ✓ Fondul de Eficiență Energetică ✓ Economia verde	✓ Programul Transnațional Dunărea ✓ Programul Operațional Comun „Bazinul Mării Negre” ✓ Programul Operațional Comun România-Republica Moldova 2021-2027 ✓ AOD oferite de țările partenere (AOD Estonia, Polish AID, Slovak Aid, Agenția Cehă pentru Dezvoltare, Ro Aid) ✓ Guvernul Letoniei, Guvernul Lituaniei
Programe de asistență externă	✓ Programul Transnațional Dunărea ✓ Programul Operațional Comun „Bazinul Mării Negre” ✓ Programul Operațional Comun România-Republica Moldova 2021-2027 ✓ Programul de revitalizare urbană (Polish Aid) Granturi oferite de Solidarity Fund ✓ Proiectului de Competitivitate din Moldova ✓ Programul COSME ✓ Programul ORIZONT EUROPA ✓ Programul ERASMUS + ✓ Industria Creativă pentru Noile Economii Urbane în Regiunea Dunării (CINEMA)	✓ Proiectul „Suport pentru Guvernul Republicii Moldova în implementarea Agendei 2030”, ✓ Proiectul ”Mă implic” ✓ Proiectul ”Migrație și dezvoltare locală (etapa 2)”	

V. AUTORITĂȚI ȘI INSTITUȚII RESPONSABILE

La nivel central, Autoritatea națională de implementare a politicii de dezvoltare regională este Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale. Tot la nivel central, Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale este organul principal responsabil de conceptualizarea, aprobarea documentelor de politici, coordonarea implementării politicii de dezvoltare regională a Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională și monitorizarea modului de implementare.

La nivel regional, procesul de monitorizare și evaluare este realizat de către Agenția de Dezvoltare Regională Nord – instituția abilitată de implementarea politicii de dezvoltare regională, care conform prevederilor legale este responsabilă de monitorizarea implementării Programelor Operaționale Regionale și proiectelor de dezvoltare regională.

De asemenea Consiliul Regional pentru Dezvoltare Nord este organul reprezentativ responsabil pentru aprobarea, elaborarea, promovarea și coordonarea implementării programelor de dezvoltare la nivel regional fiind implicat în monitorizarea alocărilor financiare pe proiectele din POR și valorificarea graduală a mijloacelor financiare.

VI. RISCURI DE IMPLEMENTARE

Pe parcursul implementării programului pot apărea o serie de riscuri/ probleme/ disfuncționalități care pot afecta implementarea activităților, inclusiv:

Categorii de Riscuri	Tipurile de riscuri	Impact	Probabilitate
<i>Riscuri Tehnologice</i>	Calitatea slabă a documentației tehnice – cu omisiuni, necorelări, erori care necesită revizui	Mediu	Sporită
	Procedurile repetate de achiziții publice generează întârzieri serioase în implementarea proiectelor	Mediu	Sporită
<i>Riscuri de Management/ Operaționale</i>	Disponibilitatea și capacitatea de mobilizare a resurselor pentru cofinanțarea proiectelor de dezvoltare regională.	Mediu	Medie
	Capacitățile limitate ale APL de a dezvolta și implementa proiecte	Mediu	Medie
	Întârzierea implementării reformelor (Administrativ Teritorială, de Descentralizare)	Mediu	Sporită
	Calitatea și disponibilitatea redusă a datelor statistice este o constrângere pentru procesul de monitorizare și evaluare eficientă	Mediu	Medie
<i>Riscuri Externe</i>	Mediu politic volatil	Mediu	Medie
	Impactul pandemiei COVID-19 asupra dezvoltării economice	Sporit	Sporită
	Procese migraționale	Mediu	Medie

Categoriile de Riscuri	Tipurile de riscuri	Impact	Probabilitate
	Schimbările climatice și dezastre naturale	Scăzut	Scăzută

VII. PROCEDURI DE RAPORTARE

Monitorizarea și evaluarea implementării prezentului program va fi asigurată de secția monitorizare și evaluare din cadrul ADR Nord.

Procedura de monitorizare și evaluare în perioada de implementare și post-implementare a proiectelor cu acoperire financiară din FNDRL este prevăzută în *Instrucțiunea privind monitorizarea și evaluarea implementării proiectelor de dezvoltare regională*, aprobată prin ordinul Ministerului Agriculturii Dezvoltării Regionale și Mediului nr.149 din 23.07.2021 și va fi realizată de secția management integrat al proiectelor și respectiv secția monitorizare și evaluare în vederea colectării sistemice (trimestrial) a informațiilor care atestă progresul de îndeplinire a indicatorilor stabiliți pe fiecare proiect.

Indicatorii de monitorizare se regăsesc în Planul de implementare al programului (cap. VIII).

În cazul proiectelor finanțate din alte surse decât FNDRL, responsabilii de implementare vor prezenta semestrial informații cu privire la progresele înregistrate.

Pentru proiectele care sunt în căutarea surselor de finanțare secția planificare și cooperare regională va căuta oportunități de aplicare la concursuri de proiecte cu finanțare externă.

Agenția de Dezvoltare Regională Nord, în baza datelor colectate de la instituțiile responsabile de implementarea POR Nord 2022-2024, va elabora semestrial și anual Rapoarte de progres privind implementarea Programului Operațional Regional Nord, care vor fi prezentate CRD Nord și MIDR, indicând progresul în implementarea proiectelor din Planul de implementare (cap. VIII), valorificarea mijloacelor financiare și paritatea cofinanțării.

În cadrul rapoartelor elaborate de către ADR Nord, vor fi incluse toate proiectele implementate la nivelul regiunii în domeniile de intervenție aferente politicii de dezvoltare regională. ADR Nord va solicita semestrial de la APL din regiune informația cu privire la progresele înregistrate în cadrul proiectelor implementate din alte surse decât FNDRL.

Toate rapoartele privind implementarea Programului Operațional Regional vor fi plasate pe pagina oficială a agenției www.adrnord.md.

ADR Nord, în conformitate cu legislația în vigoare și Instrucțiunii privind Monitorizarea și Evaluarea implementării proiectelor de dezvoltare regională, va asigura monitorizarea și evaluarea implementării POR Nord. În acest context, vor fi colectați indicatori din diferite surse informaționale, inclusiv: datele statistice oficiale puse la dispoziție de Biroul Național de Statistică, datele oferite de instituțiile responsabile de implementarea POR și din vizitele de monitorizare realizate de specialiștii ADR Nord.

VIII. PLANUL DE IMPLEMENTARE

(1) Proiecte și acțiuni propuse spre finanțare din FNDRL și din alte fonduri naționale și externe

Nr.ord.	Acțiuni / proiecte	Perioada de implementare	Costuri estimative, lei	Sursa de finanțare	Cofinanțarea, lei	Responsabili	Indicatori de monitorizare
OBIECTIV GENERAL 1: CREȘTEREA COMPETITIVITĂȚII ȘI OCUPĂRII FORȚEI DE MUNCĂ A REGIUNII DE DEZVOLTARE NORD							
<i>1.1. Consolidarea rolurilor și funcțiilor orașelor în sporirea competitivității regiunii</i>							
Proiecte cu acoperire financiară din FNDRL							
1.1.1	Modernizarea infrastructurii spațiilor publice și instituțiilor educaționale în zona de revitalizare din municipiul Bălți	36 luni	20.000.000,00	FNDRL	2.000.000,00	ADR Nord Primăria Bălți	- 1 centru civic urban bine amenajat și simbolic pentru un centru regional - 4 curți amenajate ale blocurilor de locuințe - 1 infrastructură rutieră reabilitată
1.1.2	Păstrăm trecutul pentru viitor - Reabilitarea patrimoniului istoric al orașului Ocnița pentru generațiile viitoare”	12 luni	5.339.274,00	FNDRL	533.928,00	ADR Nord Primăria Ocnița	- 1 zonă de recreere creată - 1 zonă de agrement dotată cu utilități publice moderne
1.1.3	Sîngerei orașul incluziunii teritoriale	24 luni	13.201.870,00	FNDRL	1.609.278,00	ADR Nord Primăria Sîngerei	- 4 zone de recreere create - 2 Complexe sportive multifuncționale ceate - 3 Curți amenajate ale blocurilor de locuințe
Proiecte în căutarea surselor de finanțare							
1.1.4	Noi oportunități educaționale pentru copii de vârstă preșcolară din cartierul „Dealul Romilor” municipiului Soroca	2022-2024	8.955.600,00	-	-	Primăria Soroca	- 1 clădire renovată - 1 spațiu public amenajat - 1 spații verzi amenajate - 2 căi de acces amenajate
1.1.5	Crearea Complexului Sportiv în municipiul Edineț	2022-2024	20.000.000,00	-	-	Primăria Edineț	- 1 Complex Multifuncțional Sportiv creat cu minimum 2 sali de sport și un bazin de înot

Acțiuni planificate							
1.1.6	Elaborarea Programului de accelerare a mun. Bălți în calitate de pol de dezvoltare	2022-2023	-	FNDRL Donatori externi	-	ADR Nord Primăria Bălți	- 1 Program elaborat
1.1.7	Elaborarea și actualizarea Programelor de revitalizare a orașelor din RDN	2022-2024	-	-	-	APL I ADR Nord	- 4 programe elaborate/ actualizate
1.1.8	Actualizarea și implementarea Planurilor Operaționale Locale de implementare a Programului Național de dezvoltare a orașelor - poli de creștere din RDN	2022	-	-	-	APL I ADR Nord	- Nr. concepte aplicate
1.1.9	Dezvoltarea UIP în cadrul primăriilor responsabile de implementarea Programului Național de dezvoltare a orașelor - poli de creștere	2022-2024	-	-	-	APL I ADR Nord MIDR	- 2 UIP funcționale
1.2. Îmbunătățirea mediului antreprenorial în regiune							
Proiecte cu acoperire financiară din FNDRL							
1.2.1	Reabilitarea, modernizarea și dotarea Muzeului de Istorie și Etnografie din municipiul Bălți	36 luni	10.000.000,00	FNDRL	1.000.000,00	ADR Nord Primăria Bălți	- 1 Obiectiv turistic amenajat - 1 (un) obiectiv turistic dotat cu mobilier, panouri, echipamente electronice pentru promovare și documentare, sistem audio-video ghid
1.2.2	Valorificarea Patrimoniului Istorico-Cultural al Regiunii de Dezvoltare Nord prin reabilitarea Muzeului de Istorie și Etnografie din municipiul Soroca	34 luni	11.994.900,00	FNDRL	1.199.490,00	ADR Nord CR Soroca	- 1 obiectiv turistic reabilitat și amenajat - 1 obiectiv turistic inclus în circuitul turistic
Proiecte în căutarea surselor de finanțare							
1.2.3	Amenajarea Traseului Eco-turistic „Zamca”	2022-2024	16.243.840,00	-	-	CR Briceni	- 2,3 km de drum renovat - 1 atracție turistică amenajată - 24 locuri de cazare amenajate

1.2.4	Facilitarea accesului către obiectivele turistice de importanță regională/națională din raionul Glodeni „Stânca Mare” și „Cheile Butești” și amenajarea destinațiilor turistice	2022-2024	19.997.436,00	-	-	CR Glodeni	- 2 obiective turistice de importanță națională amenajate - 1,2 ha de teritoriu amenajat - 5 km de căi de acces către obiectivele turistice reabilite
1.2.5	Îmbunătățirea atractivității turistice din Regiunea de Nord a RM prin reabilitarea conacelor din raionul Drochia	2022-2024	19.922.886,00	-	-	CR Drochia	- 3 atracții turistice renovate și amenajate - Un traseu turistic creat - 180 locuri de cazare create
Acțiuni planificate							
1.2.8	Promovarea potențialului economic, turistic și investițional regional	2022-2024	-	FNDRL Donatori externi	-	ADR Nord	- Nr. evenimente de promovare a potențialului economic, turistic și investițional regional organizate anual - Nr. de publicații elaborate
1.2.9	Dezvoltarea și îmbunătățirea de abilități și competențe antreprenoriale	2022-2024	-	FNDRL Donatori externi	-	ADR Nord	- Nr. seminare organizate - Nr. participanți la instruire
1.3. Identificarea și promovarea specializării inteligente în regiune							
Proiecte cu acoperire financiară din alte surse							
1.3.1	Industria Creativă pentru Noile Economii Urbane în Regiunea Dunării (CINEMA)	2020-2022	1.060.200,00	Fondurile UE (ERDF, IPA, ENI), în cadrul celui de al treilea apel de proiecte al Programului Transnațional Dunărea	150.000,00	ADR Nord Primăria Bălți	- 1 foie de parcurs elaborată - 1 locație pilot pentru IC identificată
Acțiuni planificate							

1.3.2	Analiza situației cu privire la specializarea inteligentă în RDN	2022-2024	-	FNDRL Donatori externi	-	ADR Nord	- 1 studiu elaborat
1.3.3	Facilitarea dezvoltării de parteneriate între mediul academic, antreprenorial și APL pentru crearea infrastructurii de cercetare și inovare	2022-2024	-	FNDRL Donatori externi	-	ADR Nord	- Nr. parteneriate create

OBIECTIV GENERAL 2: SPORIREA COEZIUNII TERITORIALE ȘI PREVENIREA EXCLUZIUNII

2.1. Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare de bază la nivel regional

Proiecte cu acoperire financiară din FNDRL

2.1.1	Aprovizionarea cu apă din râul Nistru pentru 33 de localități din raioanele Dondușeni, Soroca, Ocnîța	36 luni	14.444.444,44	FNDRL	5.000.000,00	ADR Nord CR Dondușeni CR Soroca CR Ocnîța	- 1 studiu de fezabilitate elaborat; - Nr. seturi documentației tehnice elaborate
2.1.2	Apă - necesitate primordială pentru o viață calitativă în Regiunea de Dezvoltare Nord	24 luni	33.279.780,00	FNDRL	3.397.980,00	ADR Nord CR Soroca	Indicatori de produs: 30.514 m rețele de apeduct construite Indicatori de rezultat: 6 localități cu acces la sistemul de AAS 20.236 locuitori cu acces la sistemul de AAS
2.1.3	Sisteme de sanitație moderne pentru cetățeni raionului Glodeni	18 luni	18.308.375,00	FNDRL	1.830.838,00	ADR Nord CR Glodeni	Indicatori de produs 1 Stație de epurare modernă construită 1 Stație de pompare a apelor menagere reconstruită 3 km de rețele de canalizare construite 12 locuri de muncă create Indicatori de rezultat: 4 localități cu acces la servicii de sanitație de calitate

2.1.4	Apă pentru viață în Regiunea de Nord: raioanele Floresti și Soroca 2	36 luni	42.970.030,00	FNDRL	3.403.275,00	ADR Nord CR Florești	Indicatori de produs: 25,482 km. rețele de apeduct magistrale construite 80,99 km rețele de apeduct construite Indicatori de rezultat: 10100 persoane cu acces la apa potabilă 9 localități cu acces la sistemul de AAS construit
2.1.5	Construcția stației de epurare regionale și extinderea rețelelor de canalizare în or. Floresti	18 luni	37.315.300,00	FNDRL	3.731.530,00	ADR Nord CR Florești	Indicatori de produs: O stație de epurare construită 6,750 km de rețele de canalizare construite Indicatori de rezultat: 7 localități rurale cu acces la sistemul de canalizare construit 4295 de gospodării cu acces îmbunătățit la servicii de canalizare si epurare
Proiecte cu acoperire financiară din alte surse							
2.1.6	Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă în or. Fălești	2020-2022	35.876.265,01	UE	3.308.000,00	ADR Nord GIZ Primăria Fălești	Indicatori de produs: 31,394 km rețele de apeduct construite Indicatori de rezultat: 1 localitate cu acces la sistemul de AAP 12.000 locuitori cu acces la sistemul de AAP
2.1.7	Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă în or. Edineț	2020-2022	58.697.124,26	UE	8.000.000,00	ADR Nord GIZ Primăria Edineț	Indicatori de produs: 33,98 km rețele de apeduct construite Indicatori de rezultat:

							1 localitate cu acces la sistemul de AAP 15.000 locuitori cu acces la sistemul de AAP
2.1.8	Construcția stației de tratare a apei și extinderea sistemului de canalizare în orașele Edineț și Cupcini	2022-2024	45.041.222,00	ADA FNDRL	-	Primăria Edineț	Indicatori de produs 1 Stație de tratare a apei construită, 4,473 km de rețele de canalizare construite Indicatori de rezultat: 10.000 locuitori cu acces la sistemul de AAS
2.1.9	Planificare SMART în domeniul managementului sectorului apei	2021-2022	1.179.400,00	BMZ GIZ	-	ADR Nord	- 3 capitole AAC a strategiilor socio-economice raioanale actualizate - Cel puțin 350 de copii informați despre rolul apei în viața noastră - Cel puțin 20 de reprezentanți ai APL-urilor cu capacități consolidate în domeniul instrumentelor strategice moderne în sectorul AAC
Proiecte în căutarea surselor de finanțare							
2.1.10	Cooperare intercomunitară a or. Sîngerei, s. Biliceni Vechi, Copaceni, pentru servicii de sanitație (etapa II)	2022-2024	77.195.811,00	-	-	CR Sîngerei	Indicatori de produs: 1 stație de pompare a apelor reziduale de la stația veche la cea nouă construită 1 sistem de canalizare comunitar construit Indicatori de rezultat: 1 servicii de sanitație inter-comunitare creat

2.1.11	Extinderea Apeductului magistral pentru 8 comune, r-nul Sîngerei din conducta Soroca-Bălți-Sîngerei	2022-2024	55.180.494,00	-	-	CR Sîngerei	Indicatori de produs: 42.343 m de rețele de apeduct construite Indicatori de rezultat: 22 localități cu acces la sursă de apă potabilă de calitate 28.632 de locuitori cu acces la serviciu de alimentare cu apă potabilă de calitate
Acțiuni planificate							
2.1.12	Acordarea de suport consultativ în vederea regionalizării serviciilor de AAC	2022-2024	-	-	-	-	- Nr. de consultări oferite
2.2. Dezvoltarea infrastructurii de suport pentru afaceri							
Proiecte cu acoperire financiară din FNDRL							
2.2.1	Construcția Centrului expozițional NORD-EXPO	2022-2024	24.773.268,00	FNDRL	2.477.326,00	ADR Nord ZEL Bălți	Indicatori de produs: 1 Pavilion expozițional multifuncțional 2 Centre de conferință Indicatori de rezultat: 245 mln. lei investiții capitale atrase 1.400 locuri de muncă create
2.2.2	Rețeaua Start-upHub: Laboratoare antreprenoriale din Regiunea de Dezvoltare Nord	30 luni	5.500.000,00	FNDRL	550.000,00	ADR Nord IP „IAS Gunnar Due Gundersen”	Indicatori de produs: 1 clădire a IAS reabilitată cu o suprafață totală de 1500 m2 1 laborator al IAS dotat și amenajat 5 birouri/laboratoare ale 5 instituții de învățământ beneficiare dotate și amenajate Indicatori de rezultat: Investiții capitale – 3.990.114 lei

							Investiții în active 20 rezidenți anuali ai IAS și RLA
Proiecte în căutarea surselor de finanțare							
2.2.3	Îmbunătățirea mediului de afaceri din regiunea de Dezvoltare Nord prin dezvoltarea infrastructurii post-recoltare pentru sectorul agroalimentar	2022-2024	22.780.901,00	-	-	CR Rîșcani	Indicatori de produs: 1200 m2 suprafața clădirilor obiectivelor de suport în afaceri dotate 190 m.l. rețele de apeduct construite/reabilitate 220 m.l. rețele de canalizare construite/reabilitate Indicatori de rezultat: Până la 50 de locuri de muncă create în timp de 5 ani Până la 100 de beneficiari de servicii prestate
2.3. Sprijinirea procesului de adaptare a regiunii la schimbările climatice, prevenirea riscurilor și reziliența în fața dezastrelor							
Proiecte cu acoperire financiară din alte surse							
2.3.1	Sporirea eficienței energetice a Liceului Teoretic D. Cantemir din mu. Bălți	2020-2022	22.090.803,31	UE	132.000,00	ADR Nord Primăria Bălți	Indicatori de produs: 1 cladire publică renovată prin masuri de eficienta energetica 1970 m2 din suprafata cladirii publice renovată prin masuri de eficienta energetica 5316 m2 de suprafața pe care s-au executat lucrări de termoizolare 5 centrale termice construite/renovate 1 punct termic instalat 1 sistem solar de preparare a apei calde menajere construit/instalat

							0,13 km conducte exterioare construite/renovate 0,43 km rețele termice interne construite/renovate Indicatori de rezultat: 843 persoane beneficiare de conditii imbunatatite prin măsuri de EE in cladirile publice renovate pe an
2.3.2	Sporirea eficienței energetice a gimnaziului Iurie Boghiu din s. Flămânzeni r. Singerei	2020-2022	17.441.300,45	UE	217.890,00	ADR Nord Primăria Flămânzeni	Indicatori de produs: 1 clădire publică renovată prin masuri de eficienta energetica 1908 m2 din suprafata cladirii publice renovate prin masuri de eficienta energetica 6616 m2 de suprafata pe care s-au executat lucrări de termoizolare 1 punct termic instalat 0,55 km conducte exterioare construite/renovate 0,58 km rețele termice interne construite/renovate Indicatori de rezultat: 349 persoane beneficiare de conditii imbunatatite prin măsuri de EE in cladirile publice renovate pe an
Acțiuni planificate							
2.3.3	Sporirea nivelului de conștientizare și de promovare a beneficiilor utilizării surselor de energie regenerabile	2022-2024	-	FNDRL Donatori externi	-	ADR Nord	- Nr. activități de promovare desfășurate

OBIECTIV GENERAL 3: ÎMBUNĂȚĂȚIREA MECANISMELOR ȘI INSTRUMENTELOR DE IMPLEMENTARE A POLITICII DE DEZVOLTARE REGIONALĂ

3.1. Eficientizarea operațională a procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională

Acțiuni planificate

3.1.1	Participarea la perfectarea cadrului legislativ-normativ al politicii de dezvoltare regională	2022-2024	-	-	-	ADR Nord	- Nr. propuneri de îmbunătățire a cadrului legislativ-normativ înaintate
3.1.2	Actualizarea/modernizarea instrumentelor de monitorizare a proiectelor și indicatorilor regionali	2022-2024	-	FNDRL Donatori externi	-	ADR Nord	- Sistem de colectare a datelor actualizat - Baza de date regională actualizată - Nr. hărți tematice elaborate

3.2. Sprijinirea consolidării mecanismului de finanțare al proiectelor de dezvoltare regională

Acțiuni planificate

3.2.1	Atragerea investițiilor în regiune prin aplicarea la diferite programe și proiecte naționale și externe cu excepția FNDRL	2022-2024	-	-	-	ADR Nord	- Nr. proiecte de dezvoltare regională implementate în regiune, finanțate din alte fonduri naționale, exclusiv FNDRL - Nr. proiecte de dezvoltare regională implementate în regiune, finanțate din fonduri internaționale
3.2.2	Sporirea gradului de cooperare regională și transfrontalieră prin aplicare la diferite programe transfrontaliere/transnaționale	2022-2024	-	-	-	ADR Nord	- Nr. proiecte atrase în regiune în cadrul programelor transfrontaliere / transnaționale - Nr. parteneriate create

3.3. Dezvoltarea capacităților actorilor regionali în domeniile relevante politicii de dezvoltare regională

Acțiuni planificate							
3.3.1	Dezvoltarea capacităților APL și altor actori regionali	2022-2024	-	FNDRL Donatori externi	-	ADR Nord	- Nr. participanți la instruiți - Nr. instruiți organizate
3.3.2	Instruirea și informarea membrilor CRD Nord	2022-2024	-	FNDRL Donatori externi	-	ADR Nord	- Nr. instruiți desfășurate
3.3.3	Formarea continuă a specialiștilor ADR Nord	2022-2024	-	FNDRL Donatori externi	-	ADR Nord	- Nr. participanți la instruiți - Nr. instruiți organizate
3.3.4	Desfășurarea Apelului competitiv de selectare a proiectelor de dezvoltare regională cu finanțare din FNDRL	2022-2024	-	FNDRL Donatori externi	-	ADR Nord	- Nr. sesiuni de informare pentru beneficiari - Nr. cereri de finanțare recepționate și analizate - 1 POR Nord actualizat

(2) *Proiecte finanțare din alte fonduri naționale și externe cu impact regional, implementate de APL din RDN*

Nr.ord.	Acțiuni / proiecte	Perioada de implementare	Costuri estimative, mii MDL	Sursa de finanțare	Cofinanțarea	Responsabili	Indicatori de monitorizare
OBIECTIV SPECIFIC 1: CREȘTEREA COMPETITIVITĂȚII ȘI OCUPĂRII FORȚEI DE MUNCĂ A REGIUNII DE DEZVOLTARE NORD							
<i>Măsura 1.1. Consolidarea rolurilor și funcțiilor orașelor în sporirea competitivității regiunii</i>							
1.1.1	Edineț – oraș cu perspectivă de viitor	2021-2025	4,358,886.00 EURO	UE	218,700.00 EURO	Primaria Edineț Primaria mun. Alba Iulia, Romania Consiliul orașelor smart, SUA	- Un sistem smart de guvernare locală. - 4 servicii publice îmbunătățite în municipiu - Promovarea îmbunătățirii condițiilor de trai într-un mod inteligent - Promovarea educației inteligente în municipiu
<i>Măsura 1.2. Îmbunătățirea mediului antreprenorial în regiune</i>							
1.2.1	Călător pe meleaguri culturale, Fălești	2021-2023	1,724, 351 Euro CR Falesri 129,780 Euro, Primaria Falesti- 551,730 Euro	Uniunea Europeana prin POC Romania- Republica Moldova.	10 % din costul total al proiectului	Centrul pentru Cooperare Transfrontali era, Integre Europeana si Atragere a Investitiilor, primaria or. Falesti	- Reparatia capitala a drumului pavat , str. Stefan cel Mare din or. Falesti
1.2.2	”Ștefan cel Mare – istorie comună, patrimoniu comun, Soroca-Vaslui”	2021-2023	1.664.118,4 Euro	Uniunea Europeana prin POC Romania- Republica Moldova	CR Soroca – 118,633 Euro (7,13%); CJ Vaslui – 30.841,78 Euro (1,85%); Muzeul Județean ”Ștefan cel Mare” Vaslui – 16.937,06 Euro (1.02%)	CR Soroca	- Numărul situri cultural și istorice îmbunătățite din R. Soroca - Un sit istoric moldovenesc restaurat, Cetatea Soroca – 1; - Numărul de simpozioane organizate – 1; - O strategie pentru vizibilitatea obiectivelor turistice elaborată – 1;

							- Numărul de expoziții tematice itinerante – 1; - Numărul festivalurilor medievale organizate – 2.
1.2.3	Eminescu: o cultură – o rută în zona transfrontalieră Botoșani - Bălți	2021 - prezent	805.502 Euro	Uniunea Europeană în cadrul POC România – Republica Moldova 2014-2020	80.505 Euro – mun. Bălți	Primăria Bălți	- Crearea unei rute turistice transfrontaliere Botoșani – Bălți; - Reabilitarea intrării centrale, pavajului și instalarea mobilierului urban în Parcul Central; - Reabilitarea teatrului de vară din Parcul Central; - Crearea Centrului de infomare turistică în incinta Pinacotecii ”Antioh Cantemir”; - Reabilitarea trotuarelor în piața Independenței; Crearea centrului educațional-cultural și de cercetare a patrimoniului literar în incinta L.T. M. Eminescu; - Elaborarea strategiei de promovare turistică a mun. Bălți